

KGP-4101-02-00/2013
Nr ewid. 27/2014/P/13/055/KGP

Informacja o wynikach kontroli

FUNKCJONOWANIE I BEZPIECZEŃSTWO ELEKTROENERGETYCZNYCH SIECI PRZESYŁOWYCH

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej

WIZJA

Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa

Dyrektor Departamentu Gospodarki,
Skarbu Państwa i Prywatyzacji:
Sławomir Grzelak

Akceptuję:
Marian Cichosz

Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Zatwierdzam:
Krzysztof Kwiatkowski

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Warszawa, dnia 31.03.2014 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

1. WPROWADZENIE.....	8
2. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI.....	9
2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności	9
2.2. Synteza wyników kontroli.....	9
2.3. Uwagi i wnioski.....	11
3. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	12
3.1. Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych	12
3.1.1. Organy i podmioty właściwe w sprawach energetyki.....	12
3.1.2. Strategia i priorytety państwa w zakresie energetyki	12
3.2. Istotne ustalenia kontroli	14
3.2.1. Bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej.....	14
3.2.1.1. Ocena bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej w latach 2009–2012.....	14
3.2.1.2. Zagrożenie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej po 2015 r.	17
3.2.1.3. Działania podejmowane dla zmniejszenia ryzyka zagrożenia dostaw energii elektrycznej.....	19
3.2.1.4. Zapobieganie nieplanowym przepływowom	20
3.2.1.5. Przygotowanie do wdrożenia inteligentnych sieci.....	22
3.2.2. Rozbudowa i modernizacja sieci przesyłowej.....	23
3.2.2.1. Plany rozwoju.....	23
3.2.2.2. Realizacja inwestycji w krajowej sieci przesyłowej	28
3.2.2.3. Inwestycje w połączenia transgraniczne	30
3.2.3. Realizacja rządowej strategii w zakresie elektroenergetycznych linii przesyłowych.....	36
3.2.4. Realizacja wniosków po kontroli NIK P/08/043.....	37
4. INFORMACJE DODATKOWE	40
4.1. Przygotowanie kontroli	40
4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli.....	40
5. ZAŁĄCZNIKI	41

Wykaz stosowanych skrótów i pojęć¹

Bezpieczeństwo energetyczne	stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska
Bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej	zdolność systemu elektroenergetycznego do zapewnienia bezpieczeństwa pracy sieci elektroenergetycznej oraz równoważenia dostaw energii elektrycznej z zapotrzebowaniem na tę energię
Bezpieczeństwo pracy sieci elektroenergetycznej	nieprzerwana praca sieci elektroenergetycznej, a także spełnianie wymagań w zakresie parametrów jakościowych energii elektrycznej i standardów jakościowych obsługi odbiorców, w tym dopuszczalnych przerw w dostawach energii elektrycznej odbiorcom końcowym, w możliwych do przewidzenia warunkach pracy tej sieci
CEER	Rada Europejskich Regulatorów Energii
Dystrybucja	transport energii elektrycznej sieciami dystrybucyjnymi w celu dostarczenia jej odbiorcom
Generacja rozproszona	źródła małej mocy przyłączone do sieci dystrybucyjnej, niepodlegające centralnemu planowaniu i sterowaniu, których produkcja jest bilansowana lokalnie, przez odbiory przyłączone w pobliżu ²
IRiESP – Instrukcja Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej	dokument opracowany przez operatora systemu przesyłowego na podstawie Art. 9g pkt 4. Prawa energetycznego, określający warunki korzystania, prowadzenia ruchu, eksploatacji i planowania rozwoju sieci przesyłowej, zatwierdzany przez Prezesa URE
kc	<i>ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny³</i>
Kogeneracja	proces technologiczny jednoczesnego wytwarzania energii elektrycznej i użytkowej energii cieplnej
KE	Komisja Europejska
MPZP	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego
KSE	Krajowy System Elektroenergetyczny (wg PSE S.A. to rozbudowany układ urządzeń do wytwarzania, przesyłania i rozdziału energii elektrycznej)
KSP	Krajowy System Przesyłowy
MG	Ministerstwo Gospodarki

¹ Z wykorzystaniem definicji z Prawa energetycznego, Instrukcji Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej PSE S.A., sprawozdań MG i URE oraz definicji na stronie internetowej <http://sloownik.cire.pl/>

² Dr Maksymilian Przygodzki, <http://www.elektroenergetyka.org/13/98.pdf>

³ Dz. U. z 2014 r., poz. 121.

Mikrogeneracja	1) wytwarzanie na małą skalę przez pojedynczych obywateli oraz małe i średnie przedsiębiorstwa energii służące do ogrzewania/chłodzenia oraz energii elektrycznej w celu zaspokojenia ich własnych potrzeb; oraz 2) różne formy grupowego lub kooperatywnego wytwarzania energii na małą skalę na poziomie wspólnoty w celu zaspokojenia lokalnych potrzeb. Mikrogeneracja obejmuje różne technologie (hydroenergia, energia geotermalna, energia słoneczna, energia morska, energia wiatrowa, pompy ciepła i energia z biomasy), które w sposób szczególny koncentruje się na wymiarze odnawialnej i zrównoważonej energii ⁴ .
Moc	ilość energii dostarczana w jednostce czasu, mierzona w watach (W) lub jednostkach pochodnych
Moc dyspozycyjna	jest to moc osiągalna pomniejszona o ubytki na remonty planowe, ubytki okresowe, eksploatacyjne i losowe
Moc dyspozycyjna netto	jest to moc dyspozycyjna pomniejszona o moc potrzeb własnych danej jednostki wytwórczej
Moc osiągalna	największa moc trwała jednostki wytwórczej lub wytwórcy, utrzymywana przez wytwórcę cieplnego w sposób ciągły w ciągu przynajmniej 15 godzin oraz przez wytwórcę wodnego w sposób ciągły w ciągu przynajmniej 5 godzin, przy znamionowych warunkach pracy, potwierdzona testami
OSD – operator systemu dystrybucyjnego	przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się dystrybucją energii elektrycznej, odpowiedzialne za ruch sieciowy w systemie dystrybucyjnym elektroenergetycznym, bieżące i długookresowe bezpieczeństwo funkcjonowania tego systemu, eksploatację, konserwację, remonty oraz niezbędną rozbudowę sieci dystrybucyjnej, w tym połączeń z innymi systemami elektroenergetycznymi
OSP - operator systemu przesyłowego	przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się przesyłaniem energii elektrycznej, odpowiedzialne za ruch sieciowy w systemie przesyłowym elektroenergetycznym, bieżące i długookresowe bezpieczeństwo funkcjonowania tego systemu, eksploatację, konserwację, remonty oraz niezbędną rozbudowę sieci przesyłowej, w tym połączeń z innymi systemami elektroenergetycznymi
OZE – odnawialne źródło energii	źródło wykorzystujące w procesie przetwarzania energię wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal, prądów i pływów morskich, spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu składowanych szczątków roślinnych i zwierzęcych
Polityka energetyczna do 2030 roku	Polityka energetyczna Polski do 2030 roku, przyjęta <i>Uchwałą Nr 202/2009 Rady Ministrów z dnia 10 listopada 2009 r. – stanowiącą załącznik do obwieszczenia Ministra Gospodarki z dnia 21 grudnia 2009 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2030 r.</i> ⁵

⁴ Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie mikrogeneracji – wytwarzanie energii elektrycznej i ciepłej na małą skalę (2012/2930RSP).

⁵ MP z 2010 r. Nr 2, poz. 11.

Prawo energetyczne	ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne ⁶
Program działań wykonawczych	Program działań wykonawczych na lata 2009–2012, stanowiący załącznik nr 3 do Polityki energetycznej Polski do 2030 roku
Przesyłanie (przesył)	transport energii elektrycznej sieciami przesyłowymi w celu jej dostarczenia do sieci dystrybucyjnych lub odbiorcom końcowym przyłączonym do sieci przesyłowych. W Polsce sieć przesyłowa należy do Polskich Sieci Elektroenergetycznych S.A., operatora systemu przesyłowego.
PST - Przesuwnik fazowy	w niniejszej Informacji - urządzenie instalowane w sieciach przesyłowych w celu ograniczenia ryzyka przekraczania wartości granicznych obciążeń sieci, na skutek nieplanowych przepływów
Przepływy nieplanowe (także karuzelowe, kołowe)	przepływy energii elektrycznej przez sieci elektroenergetyczne z sąsiednich systemów elektroenergetycznych, które nie zostały zgłoszone do OSP w postaci grafików wymiany transgranicznej
PSE S.A., Spółka	Polskie Sieci Elektroenergetyczne Spółka Akcyjna, której nazwę zmieniono w dniu 9 stycznia 2013 r. z firmy Polskie Sieci Elektroenergetyczne Operator Spółka Akcyjna. Spółka pełni funkcję OSP.
Rezerwa mocy	zdolność jednostek wytwórczych do podjęcia w różnym czasie wytwarzania i dostarczania energii elektrycznej do sieci, nie wykorzystywana w danym okresie
Równoważenie dostaw energii elektrycznej z zapotrzebowaniem na tę energię	zaspokojenie możliwego do przewidzenia, bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na energię elektryczną i moc, bez konieczności podejmowania działań mających na celu wprowadzenie ograniczeń w jej dostarczaniu i poborze
Sieć elektroenergetyczna	instalacje połączone i współpracujące ze sobą, służące do przesyłania lub dystrybucji, należące do przedsiębiorstwa energetycznego lub użytkownika systemu
Sieć dystrybucyjna	sieć elektroenergetyczna wysokich, średnich i niskich napięć, za której ruch sieciowy jest odpowiedzialny OSD
Sieć inteligentna	to nowoczesna sieć elektroenergetyczna używająca technologii informatycznych i komunikacyjnych w celu gromadzenia i wykorzystywania informacji, na temat zachowań dostawców i konsumentów, tak aby automatycznie poprawić wydajność, niezawodność, wpływać na ograniczenie kosztów i zrównoważony rozwój produkcji i dystrybucji energii elektrycznej ⁷
Sieć przesyłowa	sieć elektroenergetyczna najwyższych (750kV, 400kV, 220kV) lub niektórych wysokich napięć (110kV), za której ruch sieciowy jest odpowiedzialny operator systemu przesyłowego
SUIKZP	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego
URE	Urząd Regulacji Energetyki

⁶ Dz. U. z 2012 r., poz. 1059 ze zm.

⁷ US Department of Energy.

Usługi systemowe usługi świadczone na rzecz OSP, niezbędne do zapewnienia przez OSP prawidłowego funkcjonowania KSE, niezawodności jego pracy i utrzymywania parametrów jakościowych energii elektrycznej

V-PST – Wirtualny przesuwnik fazowy w niniejszej Informacji – działania zaradcze, uzgodnione przez operatorów systemów przesyłowych Polski i Niemiec, zmierzające do usuwania sytuacji zagrożenia bezpiecznej pracy systemu i ograniczenia przepływów nieplanowych

Zagrożenie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej stan systemu elektroenergetycznego lub jego części, uniemożliwiający zapewnienie bezpieczeństwa pracy sieci elektroenergetycznej lub równoważenie dostaw energii elektrycznej z zapotrzebowaniem na tę energię

Temat kontroli

Najwyższa Izba Kontroli (Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji) przeprowadziła z własnej inicjatywy kontrolę funkcjonowania i bezpieczeństwa elektroenergetycznych sieci przesyłowych, tj. sieci elektroenergetycznych najwyższych i wysokich napięć, w których odpowiedzialność za ruch sieciowy jest przypisana operatorowi systemu przesyłowego. Przesłanką podjęcia kontroli było kluczowe znaczenie, jakie ma stan i funkcjonowanie elektroenergetycznej sieci przesyłowej oraz jej rozbudowa i modernizacja dla zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej oraz integracji Krajowego Systemu Elektroenergetycznego z systemami przesyłowymi krajów ościennych.

Cel kontroli

Celem kontroli było dokonanie oceny, według kryteriów określonych w art. 5 *ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli*⁸ (pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności), działań organów administracji państwowej oraz operatora elektroenergetycznego systemu przesyłowego dla zapewnienia niezawodności dostaw energii odbiorcom. Cele szczególne kontroli obejmowały ocenę:

- działań administracji rządowej służących zapewnieniu bezpieczeństwa pracy sieci elektroenergetycznych,
- skuteczności działań nadzorczych,
- nadzoru nad funkcjonowaniem sieci przesyłowych oraz monitorowaniem ich stanu,
- działań operatora systemu przesyłowego w zakresie utrzymania i rozwoju krajowych sieci przesyłowych oraz w zakresie połączeń transgranicznych.

Okres objęty kontrolą

Badaniami kontrolnymi objęto lata 2009–2013 (I półrocze). Kontrola została przeprowadzona w okresie od 4 lipca 2013 r. do 28 listopada 2013 r. Skontrolowano Ministerstwo Gospodarki, Urząd Regulacji Energetyki i Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. Wykaz ocen skontrolowanych podmiotów zamieszczono w Załączniku Nr 1.

---

⁸ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

2.1 Ogólna ocena kontrolowanej działalności

NIK oceniła pozytywnie działania podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i funkcjonowanie elektroenergetycznych sieci przesyłowych w latach 2009–2013 (I półrocze). Skontrolowane podmioty monitorowały i oceniały bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej oraz realizowały pozostałe obowiązki wynikające z Prawa energetycznego. Wykonały także większość zadań wynikających z „Polityki energetycznej Polski do roku 2030”.

Z analizy dokumentów opracowanych przez kontrolowane podmioty wynika, że w latach 2009–2013 (I półrocze) nie było zagrożone bezpieczeństwo dostarczania energii elektrycznej, w związku z ewentualnymi dysfunkcjami KSE. W każdym roku sprawozdawczym okresu 2009–2012 występowały nadwyżki dostępnej mocy nad zapotrzebowaniem na energię elektryczną, ale było to spowodowane głównie spowolnieniem tempa wzrostu gospodarczego.

PSE S.A. podejmowała skuteczne działania w celu zapewnienia bezpieczeństwa działania KSE, w tym w celu zapewnienia bezawaryjnej pracy sieci przesyłowej. W związku z możliwym zagrożeniem bezpieczeństwa funkcjonowania KSE po 2015 r. operator podejmował działania w celu zmniejszenia tego ryzyka, polegające m.in. na zagwarantowaniu rezerwowych źródeł, zmniejszaniu zużycia i zagwarantowania możliwości importu energii. Możliwe zagrożenie nie jest związane ze stanem technicznym sieci przesyłowych, a wynika z niewystarczających mocy jednostek wytwórczych.

Plany rozwoju operatora systemu przesyłowego zawierały przedsięwzięcia przewidziane do realizacji, dla zapewnienia bezpiecznej pracy Krajowego Systemu Elektroenergetycznego, w tym zwiększenia możliwości wymiany energii elektrycznej z innymi krajami. Aktualizacje tych planów wynikały ze zmiany uwarunkowań zewnętrznych. Prowadzona przez OSP bieżąca modernizacja i konserwacja infrastruktury przesyłowej pozwoliła na podjęcie decyzji o przedłużeniu okresu jej sprawności funkcjonalnej z 40 do 70 lat.

Minister Gospodarki monitorował niezawodność sieci przesyłowych i pełnił skuteczny nadzór nad ich funkcjonowaniem, właściwie nadzorował Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki oraz wykonywał nadzór właścicielski nad PSE S.A. – spółką pełniącą funkcję operatora systemu przesyłowego.

Prezes URE egzekwował od OSP przedkładanie planów rozwoju i ich aktualizacji oraz dokonywał ich uzgodnienia, z uwzględnieniem opinii zarządów województw oraz corocznych informacji o wykonaniu planowanych nakładów inwestycyjnych.

2.2 Synteza wyników kontroli

1. Na podstawie analizy ocen i sprawozdań sporządzanych przez podmioty objęte kontrolą NIK stwierdzono, że bezpieczeństwo przesyłu i dostaw energii elektrycznej, w latach 2009–2013 (I półrocze), nie było zagrożone. (str. 14 *Informacji*)

Istnieje jednak ryzyko okresowego braku możliwości pokrycia zapotrzebowania na energię elektryczną, począwszy od 2015 r. Ryzyko to nie jest spowodowane stanem sieci przesyłowych, choć mogą wystąpić przerwy w dostawie spowodowane ekstremalnymi warunkami pogodowymi, lecz koniecznością wyłączenia przestarzałych jednostek wytwórczych. Sytuacje takie mogą mieć miejsce w okresach nasilonych remontów planowych tych jednostek. Ryzyko wystąpienia przerw w dostarczaniu energii elektrycznej może pojawić się również przy dynamicznym wzroście zapotrzebowania na energię na obszarach leżących w dużych odległościach od źródeł wytwórczych

zasilających KSE. Istnienie tego ryzyka jest potwierdzone prognozowanym niedoborem mocy w elektroenergetyce, w związku z planowanymi wyłączeniami jednostek wytwórczych. (str. 14 i str. 17 *Informacji*)

2. Modernizacja i rozbudowa elektroenergetycznej sieci przesyłowej, prowadzone przez operatora systemu przesyłowego, w uzgodnieniu z Prezesem URE i pod nadzorem Ministra Gospodarki, pozwoliły na wydłużenie okresu sprawności funkcjonalnej dla obiektów liniowych z 40 do 70 lat. NIK wskazuje jednak, że średni wiek linii przesyłowych w Polsce wynosił na koniec 2012 r. ok. 40 lat, a od 2009 r. zwiększył się o ok. 3 lata. Na koniec 2012 r. – 70% linii przesyłowych miało 30 lat i więcej, a 47% linii przesyłowych liczyło 40 lat i więcej. (str. 28 *Informacji*)

OSP opracowuje piętnastoletnie plany rozwoju (aktualny obejmuje okres od 2010 r. do 2025 r.), które podlegają kroczącym aktualizacjom. Opracowany przez PSE S.A. w październiku 2012 r. projekt aktualizacji planu rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2010–2025 został uzgodniony przez Prezesa URE w zakresie obejmującym lata 2013–2017. Planowane nakłady inwestycyjne OSP na ten okres wynoszą 9 922 mln zł. (str. 23 *Informacji*)

3. Operator systemu przesyłowego, w uzgodnieniu z Prezesem URE i Ministrem Gospodarki, podejmował działania dla zminimalizowania ryzyka zagrożenia dostaw energii elektrycznej. Działania te polegały na zapewnieniu rezerwowych źródeł wytwórczych, zmniejszaniu zużycia i zagwarantowaniu możliwości importu energii. (str. 19 *Informacji*)

Kontrolowane podmioty współdziałały w celu ograniczenia niekorzystnych skutków zjawiska przepływów nieplanowych. Ministerstwo Gospodarki i Urząd Regulacji Energetyki uczestniczyły w pracach Komisji Europejskiej, zmierzających do wprowadzenia stosownych regulacji prawnych. Operator systemu przesyłowego podejmował działania zabezpieczające KSE przed szkodliwymi skutkami nieplanowanych przepływów z Niemiec. OSP podejmuje działania, przy wsparciu MG i URE, w celu rozbudowy połączeń polskiego systemu z systemami krajów sąsiednich, które umożliwią zwiększenie transgranicznej wymiany energii. Realizowane jest połączenie Polska-Litwa, trwają przygotowania do budowy trzeciego połączenia z Niemcami. W URE i MG prowadzone są we współpracy z PSE S.A. prace analityczne i przygotowawcze do wdrożenia inteligentnych sieci, które pozwolą na spłaszczenie popytu na energię i zmniejszenie zagrożenia jej niedoborów w szczytach zapotrzebowania. (str. 20 i str. 22 *Informacji*)

4. W latach 2009–2013 (I półrocze) PSE S.A. poniosła nakłady inwestycyjne w łącznej kwocie 2 827 mln zł. Kontroli poddano terminowość realizacji 20 projektów inwestycyjnych o łącznej wartości szacunkowej ok. 1 275 mln zł. Realizacja 5 z 20 szczegółowo skontrolowanych w PSE S.A. przedsięwzięć inwestycyjnych przebiegała z istotnymi opóźnieniami, które jednak nie były zawinione przez Spółkę (str. 28 i str. 30 *Informacji*). Najczęstszymi przeszkodami w terminowej realizacji inwestycji sieciowych były:

- nieprzeprowadzenie robót budowlano-montażowych z uwagi na brak możliwości wyłączenia linii elektroenergetycznych w pierwotnie planowanych terminach,
- brak pozyskania prawa do dysponowania nieruchomością na cele budowlane,
- przedłużające się negocjacje w sprawie określenia wartości wykupu nieruchomości,
- wstrzymanie prac m.in. w wyniku zmiany koncepcji realizowania zadania w związku z protestami mieszkańców.

Minister Gospodarki skierował w dniu 19 lipca 2013 r. do Stałego Komitetu Rady Ministrów projekt ustawy o korytarzach przesyłowych, który ma ułatwić pozyskiwanie prawa do gruntów, na których zlokalizowana jest infrastruktura do przesyłu lub dystrybucji energii. MG podejmowało także inne inicjatywy legislacyjne umożliwiające operatorom łatwiejszy dostęp do infrastruktury sieciowej posadowionej na cudzych gruntach. (str. 37 *Informacji*)

5. Rządowa strategia w zakresie m.in. elektroenergetycznych linii przesyłowych, określona w „Polityce energetycznej Polski do 2030 roku” została uściślona w Programie działań wykonawczych na lata 2009–2012. NIK nie zgłasza uwag do sposobu realizacji zadań przez skontrolowane podmioty, określonych w tych dokumentach. (str. 36 *Informacji*)

Minister Gospodarki dysponował narzędziami umożliwiającymi nadzór nad bezpieczeństwem zaopatrzenia w energię elektryczną. Prowadzony przez PSE S.A. monitoring zarówno KSE, jak i funkcjonowania elektroenergetycznych sieci przesyłowych, którego wyniki przekazywane są do URE i MG, pozwalał na dokonywanie oceny bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej. Ocena dokonywana jest m.in. na podstawie:

- porównania zapotrzebowania na energię z dostępną mocą wytwórczą,
- analizy funkcjonowania KSE, w tym wyjaśnienia zaistniałych sytuacji nadzwyczajnych,
- informacji o infrastrukturze i planowanych inwestycjach,
- innych badań i analiz.

Nie wypracowano sformalizowanych procedur i metodologii kwantyfikacji i oceny poziomu bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej. Także na poziomie Unii Europejskiej, regulacje nie określają jednoznacznie wskaźników pozwalających na ocenę bezpieczeństwa dostarczania energii elektrycznej. (str. 14 *Informacji*)

6. Zrealizowane zostały wnioski po kontroli NIK P/08/043 pn. „Restrukturyzacja sektora elektroenergetyki w latach 2006–2007”. (str. 37 *Informacji*)

2.3 Uwagi i wnioski

Częstą przyczyną utrudnień w realizacji inwestycji sieciowych jest brak uregulowań umożliwiających inwestorowi korzystanie z nieruchomości, na której posadowiona jest infrastruktura przesyłowa. Problem ten może zostać rozwiązany dzięki regulacjom zawartym w projekcie *ustawy o korytarzach przesyłowych*. Biorąc pod uwagę znaczenie modernizacji sieci przesyłowych dla zagwarantowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, NIK zgłasza wnioski do Prezesa Rady Ministrów o przyspieszenie prac nad projektem.

NIK nie kierowała szczegółowych wniosków do adresatów wystąpień pokontrolnych.

3.1 Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych

Omówienie *Prawa energetycznego* oraz innych przepisów regulujących zagadnienia objęte badaniami kontrolnymi znajduje się w Załączniku Nr 3 do Informacji.

3.1.1. Organy i podmioty właściwe w sprawach energetyki

Minister Gospodarki, zgodnie z przepisami *ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej*⁹, jest ministrem właściwym m.in. dla spraw dotyczących funkcjonowania krajowych systemów energetycznych z uwzględnieniem zasad racjonalnej gospodarki i potrzeb bezpieczeństwa energetycznego kraju. Na podstawie art. 12 ust. 1 *Prawa energetycznego* Minister Gospodarki jest naczelnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach polityki energetycznej, a do jego zadań należy m.in. przygotowanie projektu polityki energetycznej państwa i koordynowanie jej realizacji oraz nadzór nad funkcjonowaniem krajowych systemów energetycznych (art. 12 ust. 2 pkt 1 i 3 *Prawa energetycznego*). Minister Gospodarki ponadto:

- nadzorował¹⁰ Prezesa URE, który monitoruje funkcjonowanie systemu elektroenergetycznego w zakresie m.in. bezpieczeństwa dostarczania energii elektrycznej,
- reprezentuje Skarb Państwa w spółce Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. pełniącej funkcję operatora systemu przesyłowego¹¹ odpowiedzialnego za świadczenie usług przesyłania energii elektrycznej, przy zachowaniu wymaganych kryteriów bezpieczeństwa pracy Krajowego Systemu Elektroenergetycznego.

Prezes Urzędu Regulacji Energetyki monitoruje funkcjonowanie systemu elektroenergetycznego w zakresie m.in. bezpieczeństwa dostarczania energii elektrycznej. Prezes URE dokonuje, w corocznych sprawozdaniach z działalności, m. in. oceny bezpieczeństwa dostarczania energii elektrycznej.

Przedmiotem działania PSE S.A. jest świadczenie usług przesyłania energii elektrycznej, przy zachowaniu wymaganych kryteriów bezpieczeństwa pracy KSE.

3.1.2. Strategia i priorytety państwa w zakresie energetyki

Znaczenie elektroenergetycznej sieci przesyłowej dla bezpieczeństwa energetycznego kraju przedstawił Zygmunt Maciejewski w pracy „Sieci przesyłowe jako element bezpieczeństwa elektroenergetycznego Polski”¹². Podał on m.in.: „Skutki przerw w dostawie gazu lub przetworów ropy naftowej nie powodują tak negatywnych skutków dla gospodarki jak przerwy w dostawie energii elektrycznej. Świadczą o tym duże elektroenergetyczne awarie systemowe na świecie, które spowodowały policzalne straty gospodarcze wynoszące miliardy dolarów, a także znaczne straty niepoliczalne poniesione przez indywidualnych odbiorców. (...) Z analizy tych awarii wynika, że główną ich przyczyną były awarie sieci przesyłowych, natomiast w znacznie

⁹ Dz. U. z 2013 r., poz. 743 ze zm.

¹⁰ Na podstawie art. 3 pkt 2 *ustawy z dnia 26 lipca 2013 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2013 r. poz. 984), z dniem 11 września 2013 r. nadzór nad Urzędem Regulacji Energetyki sprawuje Prezes Rady Ministrów.

¹¹ Na podstawie art. 12a *Prawa energetycznego*, który wszedł w życie 11 marca 2010 r., minister właściwy do spraw gospodarki wykonuje uprawnienia Skarbu Państwa, określone w art. 2 pkt 5 lit. a, art. 5a oraz art. 18 ust. 1 *ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa* (Dz. U. z 2012 r. poz. 1224) m.in. w stosunku do operatora systemu przesyłowego elektroenergetycznego.

¹² *Polityka Energetyczna Tom 11 Zeszyt 1 2008 PL ISSN 1429-6675.*

mniej stopniu były spowodowane deficytem mocy. Awarie sieciowe były powodowane przede wszystkim niedoinwestowaniem oraz niezadowalającym stanem technicznym linii i stacji elektroenergetycznych, natomiast w mniejszym stopniu nieprawidłowym działaniem układów zabezpieczeń i sterowania oraz błędami dyspozytorów. Bezpieczeństwo energetyczne kraju zależy zatem głównie od bezpieczeństwa elektroenergetycznego, przy czym na stopień tego bezpieczeństwa bezpośredni wpływ ma stan, struktura i możliwości przesyłowe krajowej sieci najwyższych napięć, a także dyspozycyjność sieci dystrybucyjnych i rozdzielczych”.

Przesyłanie energii elektrycznej w celu jej dostarczenia do sieci dystrybucyjnych lub odbiorcom końcowym przyłączonym do sieci przesyłowych odbywa się poprzez sieci przesyłowe najwyższych napięć: 220 kV, 400 kV i 750 kV i niektóre ciągi sieci wysokich napięć 110 kV).

Strategia państwa odnośnie polskiej energetyki została określona przez Radę Ministrów w przyjętym Uchwałą Nr 202/2009 w dniu 10 listopada 2009 r. dokumencie „Polityka energetyczna Polski do roku 2030”, stanowiącym załącznik do *obwieszczenia Ministra Gospodarki z dnia 21 grudnia 2009 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2030 r.*¹³. Wśród sześciu podstawowych kierunków polskiej polityki energetycznej, dwa związane są z celami i zadaniami dotyczącymi elektroenergetycznych sieci przesyłowych. Są to:

- Poprawa efektywności energetycznej, w której jako jeden z celów wskazano m.in. zmniejszenie wskaźnika strat sieciowych w przesyłach i dystrybucji, poprzez modernizację obecnych i budowę nowych sieci, wymianę transformatorów o niskiej sprawności oraz rozwój generacji rozproszonej.
- Wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii obejmujący m.in. zwiększenie możliwości wymiany energii elektrycznej z krajami sąsiednimi wymagające stworzenia w tym celu odpowiednich regulacji ustawowych, eliminujących istniejące w tym zakresie bariery. Głównym celem polityki energetycznej w tym obszarze jest zapewnienie ciągłego pokrycia zapotrzebowania na energię przy uwzględnieniu maksymalnego możliwego wykorzystania krajowych zasobów oraz przyjaznych środowisku technologii.

W załączniku Nr 3 do „Polityki energetycznej Polski do roku 2030” przedstawiono „Program działań wykonawczych na lata 2009–2012”. W ramach priorytetu: „Wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii” w odniesieniu do zagadnień dotyczących sieci elektroenergetycznych przewidziano 10 działań (działania 2.31. – 2.41.), które miały być realizowane przez MG, URE i PSE S.A. Utworzono międzyresortowy zespół jako organ pomocniczy Prezesa Rady Ministrów do spraw Realizacji „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku”¹⁴.

Jednym z sześciu priorytetów strategicznych działalności Ministerstwa Gospodarki jest bezpieczeństwo gospodarcze kraju, w ramach którego prowadzone są działania zmierzające m.in. do:

1. Dywersyfikacji źródeł i kierunków dostaw nośników energii oraz rozbudowy infrastruktury sieciowej kraju, m.in. poprzez rozwój technologii niskoemisyjnych, zwiększania roli biopaliw w gospodarce, wspierania rozwoju systemów przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego, ropy naftowej, monitorowania systemu zapasów ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego.

¹³ MP z 2010 r. Nr 2, poz. 11.

¹⁴ Zarządzenie Nr 40 Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2010 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw Realizacji „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku”.

2. Poprawy efektywności energetycznej, gdzie działania obejmują głównie trzy obszary: zmniejszenie zużycia energii, podwyższenie sprawności wytwarzania energii oraz ograniczenie strat energii w przesyłach i dystrybucji.
3. Wzrostu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym biopaliw ciekłych (oznacza to m.in. zwiększenie wykorzystania biomasy, w szczególności biomasy stałej i biogazu do produkcji energii elektrycznej oraz biopaliw transportowych).
4. Budowy infrastruktury dla energetyki jądrowej.

MG opracowało m.in. projekt¹⁵ dokumentu „Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020 r.”, w którym zdiagnozowano, że stan techniczny linii energetycznych¹⁶ wpływa negatywnie na bezpieczeństwo energetyczne kraju (zwłaszcza terenów wiejskich), co niekorzystnie oddziałuje także na rozwój regionów.

3.2 Istotne ustalenia kontroli

3.2.1. Bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej

Bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej nie było zagrożone w okresie objętym kontrolą, ale może być zagrożone po roku 2015. Zagrożenie dostaw energii elektrycznej po 2015 r. nie jest spowodowane czynnikami związanymi z elektroenergetycznymi sieciami przesyłowymi, czy brakiem możliwości przesyłu energii, ale wynika z planowanych (do końca 2015 r.) wyłączeń znacznej ilości jednostek wytwórczych (w tym objętych tzw. derogacją naturalną¹⁷).

Kontrola wykazała, że wszystkie skontrolowane podmioty rzetelnie wykonywały obowiązki w zakresie oceny bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, monitorowania i nadzoru nad funkcjonowaniem elektroenergetycznych sieci przesyłowych oraz terminowo sporządzały wymagane sprawozdania, informacje i raporty.

3.2.1.1. Ocena bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej w latach 2009–2012

MG opracowywało, co dwa lata, sprawozdania z wyników monitorowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej (na podstawie art. 15b ust. 3-6 Prawa energetycznego), które publikowane były na stronach internetowych oraz przekazywane Komisji Europejskiej. MG przekazało także w obowiązującym terminie do KE dane dotyczące projektów infrastruktury energetycznej w roku 2013, za tzw. drugi okres sprawozdawczy¹⁸. MG na bieżąco monitorowało funkcjonowanie KSE za pomocą codziennych i tygodniowych raportów¹⁹ otrzymywanych z PSE S.A. Zawarte w raportach informacje stanowiły m.in. podstawę do przygotowania

¹⁵ Projekt (trzecia wersja z dnia 25 listopada 2013 r.) został przekazany Stałemu Komitetowi Rady Ministrów.

¹⁶ Dotyczy to sieci dystrybucyjnych.

¹⁷ Wprowadzona art. 33 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola) Dz. U. UE.L. Nr 334, str. 17; dalej - dyrektywa 2010/75/UE.

¹⁸ W pierwszym okresie sprawozdawczym (w 2011 r.), w nieaktualnym już stanie prawnym, za gromadzenie danych i ich przekazywanie do Komisji Europejskiej odpowiadał Prezes URE.

¹⁹ Raporty dzienne w zakresie: „Informacji o pracy KSE ... (na dany dzień) i przewidywanych warunkach pracy KSE... (na dzień następny)”, „Meldunki operatywne o pracy KSE” raport cotygodniowy „Raport z funkcjonowania Krajowego Systemu Elektroenergetycznego w okresie... (ostatnich czterech tygodni) oraz prognoza bilansu mocy w szczytach zapotrzebowania w dniach... (na następny tydzień)”.

sprawozdania z wyników monitorowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej²⁰. MG dysponuje możliwością podglądu (w systemie informatycznym PSE S.A.) aktualnej sytuacji bilansowej w KSE.

OSP przekazywał również MG informacje o realizacji zadań w zakresie bezpieczeństwa funkcjonowania systemu elektroenergetycznego za poprzedni rok kalendarzowy²¹. Zawarte w raportach informacje i dane były analizowane na bieżąco przez MG.

Prezes URE terminowo opracowywał i przekazywał MG, a także publikował na stronach internetowych URE różnookresowe raporty i sprawozdania, m.in. z zakresu funkcjonowania i stanu sieci elektroenergetycznych oraz bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej:

1. Zgodnie z art. 23 ust. 2a *Prawa energetycznego*, Prezes URE w zakresie funkcjonowania systemu elektroenergetycznego oraz informacji o projektach inwestycyjnych znajdujących się w obszarze zainteresowania Unii Europejskiej, sporządzał i przedstawiał ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, co 2 lata, w terminie do 30 czerwca danego roku, raport przedstawiający i oceniający:
  - warunki podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania, przesyłania lub dystrybucji energii elektrycznej,
  - realizację przez operatorów systemu elektroenergetycznego planów rozwoju uwzględniających zaspokojenie obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną.
2. Zgodnie z art. 24 ust. 1 *Prawa energetycznego* Prezes URE²² składał Ministrowi Gospodarki corocznie, w terminie do końca I kwartału, sprawozdania ze swojej działalności, w tym ocenę bezpieczeństwa dostarczania energii elektrycznej, a także przedstawiał na żądanie ministra informacje z zakresu swojej działalności.
3. Corocznie były opracowywane raporty Prezesa URE, dotyczące realizacji obowiązków nałożonych na ten organ na podstawie *ustawy Prawo energetyczne* oraz dyrektyw UE²³.

Dokumenty zawierają ocenę bezpieczeństwa dostarczania energii elektrycznej, a proces monitorowania tego bezpieczeństwa obejmuje m.in.:

- 1) pozyskiwanie i analizę informacji na temat bieżącego funkcjonowania systemu elektroenergetycznego,
- 2) pozyskiwanie i analizę informacji o stanie infrastruktury sieciowej oraz potrzebach inwestycyjnych OSP i OSD,
- 3) prowadzenie kontroli stanu zapasów węgla w elektrowniach,
- 4) prowadzenie bazy informacyjnej o przedsiębiorstwach sektora,
- 5) podejmowanie nieperiodycznych badań związanych z wyjaśnianiem nadzwyczajnych sytuacji zagrażających bezpieczeństwu pracy KSE,
- 6) pozyskiwanie i analizę informacji na temat zamierzeń inwestycyjnych przedsiębiorstw energetycznych oraz informacji o wydanych lub rozpatrywanych warunkach przyłączenia źródeł wytwórczych do sieci przesyłowej oraz sieci dystrybucyjnych.

²⁰ Sprawozdanie sporządzane na podstawie art. 15b ust. 3-6 *Prawa energetycznego*.

²¹ Zgodnie z art. 9c ust. 9 *Prawa energetycznego*, odpowiednio do zakresu działania, informacje przekazywane w terminie do 31 marca każdego roku.

²² W brzmieniu obowiązującym do dnia 10 września 2013 r. (do 30 kwietnia każdego roku – w brzmieniu obowiązującym od 11 września 2013 r., Dz. U. z 2013 r., poz. 984).

²³ Do 2009 r. nazywane raportami rocznymi, od 2010 r. raportami krajowymi.

Monitorując, Prezes URE szczególną uwagę zwracał na możliwość pokrycia bieżącego zapotrzebowania na energię elektryczną i moc, bezpieczeństwa operacyjnego systemu elektroenergetycznego oraz dyspozycyjności urządzeń, w tym jednostek wytwórczych.

W ocenie kontrolowanych podmiotów, w latach 2008–2012 nie było zagrożone bezpieczeństwo dostarczania energii elektrycznej. W każdym roku sprawozdawczym występowały nadwyżki dostępnej mocy wytwórczej nad zapotrzebowaniem, ale było to spowodowane głównie spowolnieniem ekonomicznym, które wywołało obniżenie zapotrzebowania. Moce zainstalowane kształtowały się na stosunkowo wysokim poziomie i wzrosły w latach 2008–2012 z poziomu 35 GW do ponad 37 GW. W całym okresie 2008–2012, moce dyspozycyjne i rezerwy mocy w KSE kształtowały się na wystarczającym poziomie z punktu widzenia bieżącego bezpieczeństwa funkcjonowania KSE. Nie było przypadków zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej powodujących konieczność wprowadzenia ograniczeń na podstawie art. 11 ust. 7 w związku z ust. 1 *Prawa energetycznego*.

Ocena bezpieczeństwa dostarczania energii elektrycznej jest dokonywana wyłącznie przez pracowników URE, a podmioty zewnętrzne nie są angażowane w ocenianie. W URE nie została w sposób formalny wprowadzona metodologia oceny bezpieczeństwa dostarczania energii elektrycznej, a regulacje na poziomie wspólnotowym także nie określają jednoznacznie wskaźników pozwalających na ocenę bezpieczeństwa dostarczania energii elektrycznej. Działania podjęte w ostatnich latach na poziomie unijnym w zakresie wprowadzenia kodeksów sieciowych, mają na celu wypracowanie wspólnej metodologii m.in. tej kwestii.

Miarą świadczącą o bezpieczeństwie dostaw energii jest SAIDI (ang. System Average Interruption Duration Index) – wskaźnik przeciętnego systemowego czasu trwania przerwy długiej (od 3 minut do 12 godzin) i bardzo długiej (od 12 do 24 godzin), który wyraża przeciętny (średni) systemowy czas trwania przerwy długiej w dostawach energii elektrycznej²⁴. OSP upublicznia informacje²⁵ o wielkości wskaźnika, które pozwalają określić niezawodności dostaw energii i zachodzące zmiany.

Tabela nr 1
Wskaźnik SAIDI dotyczący przerw planowanych i nieplanowa

Rok	2008	2009	2010	2011	2012
Polska (minuty\rok)	504,74	529,06	515,30	462,15	401,32

Źródło: informacje przekazane przez URE do CEER

Powyższe dane wskazują, iż wartość wskaźnika ma tendencję malejącą i świadczy to o zmniejszaniu się ilości przerw w dostawach energii, tym samym może świadczyć o poprawie niezawodności sieci.

W URE monitorowane są także wpływające z PSE S.A. informacje o pracy KSE w dniu poprzednim w stosunku do daty sporządzenia informacji oraz o przewidywanych warunkach pracy w dniu,

²⁴ Wyrażany w minutach na odbiorcę na rok. Wskaźnik stanowi sumę iloczynów czasu trwania przerwy i liczby odbiorców narażonych na skutki tej przerwy w ciągu roku, podzieloną przez łączną liczbę obsługiwanych odbiorców.

²⁵ Zgodnie z § 41. ust 1. *Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego* (Dz. U. z 2007 r. Nr 93, poz. 623, ze zm.) operator systemu przesyłowego elektroenergetycznego, w terminie do dnia 31 marca każdego roku, podaje do publicznej wiadomości przez zamieszczenie na swojej stronie internetowej wskaźniki dotyczące czasu trwania przerw w dostarczaniu energii elektrycznej, wyznaczone dla poprzedniego roku kalendarzowego wśród których wymieniono wskaźnik SAIDI – ppkt. 3).

w którym sporządzana jest informacja. Do URE wpływa co tydzień raport z funkcjonowania KSE w poprzednich 4 tygodniach wraz z prognozą bilansu mocy w szczytach zapotrzebowania na tydzień następny.

W 2013 r. prowadzono w URE monitoring na podstawie sprawozdania na stronie PSE S.A.: „Praca KSE – bilans mocy w szczycie rannym i wieczornym” (sporządzanego dla szczytu porannego i wieczornego w danym dniu). Z danych zawartych w tych sprawozdaniach, sporządzany jest w URE comiesięczny raport.

Od lipca 2013 r. URE prowadzi monitoring zapotrzebowania na moc, rezerwy mocy, ubytków mocy oraz innych wielkości związanych z funkcjonowaniem KSE, nie tylko w szczytach zapotrzebowania, lecz dla każdego kwadransu doby (raport przekazywany przez PSE S.A. pokazuje dane w okresie tygodnia dla okresów 15 minutowych). Ze sprawozdań sporządzane są cotygodniowe raporty w formie elektronicznej.

OSP na bieżąco monitorował sytuację panującą w KSE oraz wykonywał analizy dotyczące możliwości pokrycia zapotrzebowania na moc i energię elektryczną w nadchodzących latach. W latach 2009–2012 nie było ograniczeń w poborze mocy ani wyłączeń odbiorców, spowodowanych brakiem mocy w KSE, a ilość niedostarczonej energii elektrycznej w wyniku awarii sieciowych w poszczególnych latach wynosiła odpowiednio: 25,3 GWh, 26,35 GWh, 16,63 GWh, 10,05 GWh. W większości zdarzeń, awarie występowały w sieci dystrybucyjnej w wyniku niesprzyjających warunków atmosferycznych. Ograniczenie dostaw energii z powodu awarii sieci przesyłowych wystąpiło tylko w 2012 r. i wyniosło ok. 40 MWh. Awarie miały miejsce w rozdzielni 110 kV Gdańsk, a ich przyczyną było zwarcie instalacji modułu odłącznikowo-uziemnikowego, w związku z uszkodzeniem izolacji tego modułu. Wskaźniki dostępności linii i transformatorów najwyższych napięć były wysokie. Wskaźniki dostępności transformatorów były mniej stabilne niż linii, co wynikało z realizowanego programu wymiany izolatorów (konieczne wyłączenia transformatorów).

3.2.1.2. Zagrożenie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej po 2015 r.

Analizy PSE S.A. i badanie ankietowe przeprowadzone przez URE²⁶, wykazały że po 2015 r. istnieje ryzyko okresowego braku możliwości pokrycia zapotrzebowania na energię elektryczną. Prezes URE zgromadził informacje o planowanych inwestycjach w nowe moce wytwórcze. Wyniki analizy (po uwzględnieniu stanu zaawansowania inwestycji i wyodrębnieniu tych, które są przynajmniej na etapie gromadzenia środków finansowych), wykazały, że do końca 2014 r. jednostki wytwórcze przyłączone do KSE powinny pokryć szczytowe zapotrzebowanie na moc.

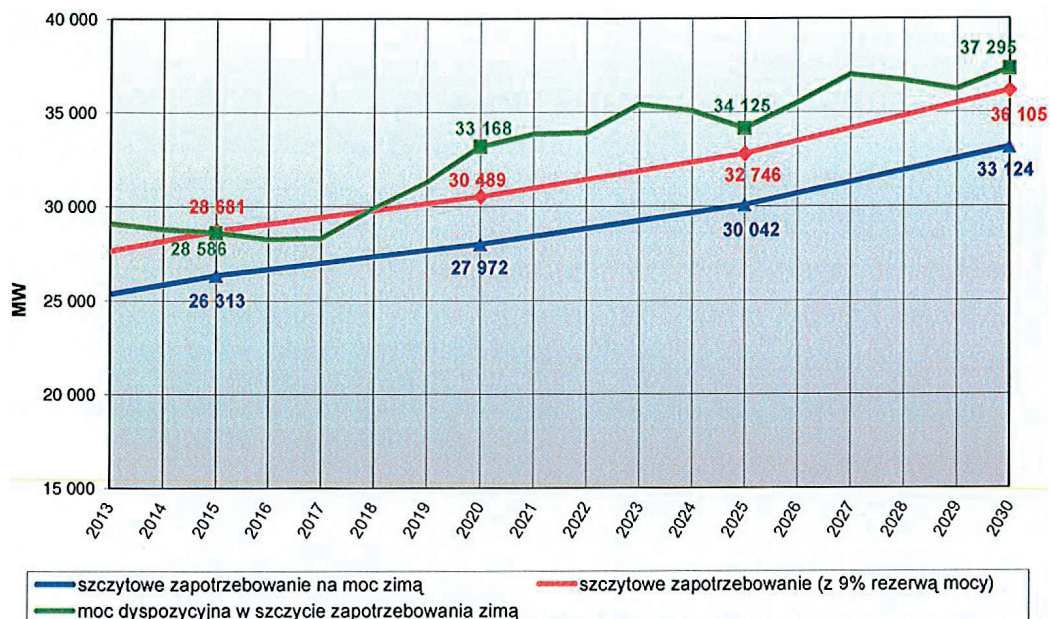
NIK uważa, że celowe było przeprowadzenie przez Prezesa URE ankiety o planowanych inwestycjach w nowe moce wytwórcze i stanowiło to dobrą praktykę. Ankiety przeprowadzono niezależnie od wynikającego z art. 16 ust. 11 i 12 Prawa energetycznego obowiązku uwzględnienia przez OSP w planie rozwoju zapotrzebowania na nowe zdolności. W sytuacji zidentyfikowania zagrożenia dostaw energii elektrycznej – wskazane byłoby rozważenie zwiększenia częstotliwości sporządzania prognoz lub ankiet (lub ich aktualizacji) dotyczących zdolności wytwórczych i przesyłowych oraz zapotrzebowania na energię elektryczną.

²⁶ Wyniki badania ankietowego zostały podsumowane przez URE w „Informacji nt. planów inwestycyjnych w nowe moce wytwórcze w latach 2011–2015” z września 2011 r. oraz przytoczone w Sprawozdaniach z działalności Prezesa URE za lata 2011 i 2012.

W opracowanym przez MG „Sprawozdaniu z wyników monitorowania dostaw energii elektrycznej za okres od dnia 1 stycznia 2011 r. do dnia 31 grudnia 2012 r.” przedstawiono m.in. oceny możliwości pokrycia krajowego zapotrzebowania na moc w szczycie zimowym oraz w szczycie letnim (rysunki 1 i 2).

Rysunek nr 1

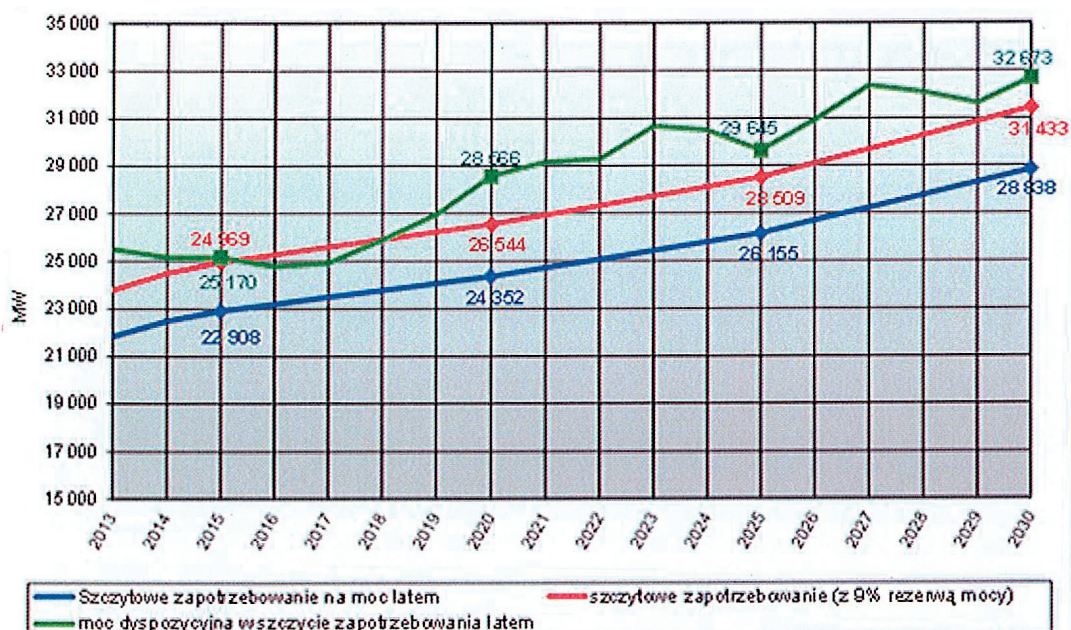
Ocena możliwości pokrycia krajowego zapotrzebowania na moc w szczycie zimowym

Źródło: MG – Sprawozdanie z wyników monitorowania dostaw energii elektrycznej za okres od dnia 1 stycznia 2011 r. do dnia 31 grudnia 2012 r. (za EM&CA)

Rysunek nr 2

Ocena możliwości pokrycia krajowego zapotrzebowania na moc w szczycie letnim

Źródło: MG – Sprawozdanie z wyników monitorowania dostaw energii elektrycznej za okres od dnia 1 stycznia 2011 r. do dnia 31 grudnia 2012 r. (za EM&CA)

Niedostatek mocy dyspozycyjnej w elektrowniach krajowych w stosunku do zapotrzebowania może wystąpić od 2015 r. Szczególnie w okresach nasilonych remontów planowych jednostek wytwórczych oraz w przypadku wystąpienia ekstremalnych warunków pogodowych, które powodują trudności z przesyłaniem energii elektrycznej oraz chłodzeniem jednostek wytwórczych w obiegach otwartych. Ryzyko wystąpienia przerw w dostarczaniu energii elektrycznej może wystąpić również w przypadku dynamicznego wzrostu zapotrzebowania na energię w obszarach zasilania leżących w dużych odległościach od systemowych źródeł wytwórczych.

Zdiagnozowane ryzyko nie oznacza braku dostaw energii elektrycznej, bowiem analizy możliwości pokrycia szczytowego zapotrzebowania na moc nie uwzględniały :

- dynamicznego rozwoju generacji wiatrowej,
- zdolności importu energii elektrycznej,
- dostępności rezerwy interwencyjnej,

które powinny poprawić bilans mocy, co najmniej do 2016 r. OSP podejmuje działania, których celem jest zmniejszenie zagrożenia, a w sytuacji krytycznej istnieje możliwość wprowadzenia ograniczenia dostaw niektórym odbiorcom. W przypadku wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, Rada Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw gospodarki, może w drodze rozporządzenia wprowadzić na czas oznaczony, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub jego części, ograniczenia w sprzedaży paliw stałych oraz w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej i ciepła, na podstawie art. 11 ust. 7 w związku z ust.1 *Prawa energetycznego*.

3.2.1.3. Działania podejmowane dla zmniejszenia ryzyka zagrożenia dostaw energii elektrycznej

OSP, w porozumieniu z MG i URE, podejmuje działania, których celem jest zminimalizowanie ryzyka wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej.

1. Umowy z wytwórcami energii na odbudowę zasilania KSE w sytuacjach nadzwyczajnych.

W sytuacji wystąpienia awarii katastrofalnej OSP ma możliwość skorzystania przy odbudowie KSE ze wszystkich dostępnych obecnie zasobów KSE, które mogą uczestniczyć w tym procesie. Zasoby te są wystarczające, wg PSE S.A., do przeprowadzenia skutecznej odbudowy KSE. W odbudowie KSE mogą również uczestniczyć jednostki wytwórcze elektrowni ciepłych, które w wyniku realizacji umów pomiędzy PSE S.A. a wytwórcami zostały przystosowane do przejścia do pracy na potrzeby własne i utrzymania się w układzie wydzielonym, w przypadku zaniku napięcia w KSE. PSE S.A. w latach 2009–2013 posiadała 4 umowy o świadczenie usługi praca interwencyjna, które obejmowały swoim zakresem również świadczenie usługi odbudowy systemu oraz 8 umów o świadczenie usług systemowych w zakresie odbudowy KSE. Podejmowane są działania w celu pozyskania elektrowni wodnej Rożnów jako podmiotu świadczącego usługę odbudowy systemu.

2. Utrzymywanie mocy wytwórczych planowanych do odstawienia w stanie umożliwiającym wznowienie pracy.

OSP podjął działania w celu przesunięcia do 2017 r. terminu wycofania z eksploatacji przestarzałych jednostek wytwórczych wprowadzając do katalogu usług systemowych w IRiESP nową usługę pod nazwą interwencyjna rezerwa zimna. Mogą ją świadczyć Jednostki Wytwórcze Centralnie Dysponowane²⁷ posiadające prawo do korzystania od dnia 1 stycznia

²⁷ Jednostki Wytwórcze Centralnie Dysponowane - jednostki wytwórcze przyłączone do sieci przesyłowej lub koordynowanej sieci 110 kV, podlegające centralnemu dysponowaniu przez OSP.

2016 r. z czasowego odstępstwa od standardów emisyjnych zgodnie z dyrektywą 2010/75/WE. Badania zlecone przez OSP wykazały, że rynkowy potencjał usługi interwencyjnej rezerwy zimnej przekracza 1300 MW. OSP ogłosił przetarg publiczny na zakup usługi interwencyjnej rezerwy zimnej, w którym termin składania ofert upłynął w dniu 9 października 2013 r. Uchwałę o zatwierdzeniu wyników przetargu na zakup usługi interwencyjnej rezerwy zimnej Zarząd PSE S.A. podjął 18 grudnia 2013 r.

3. Umowy z dużymi odbiorcami energii umożliwiające rezygnację z poboru energii elektrycznej w sytuacjach krytycznych.

OSP zawarł dwie umowy na redukcję zapotrzebowania na energię elektryczną. Jedna umowa dotyczy okresu zimowego i redukcji 25 MW, a druga okresu letniego i redukcji 30 MW. OSP planuje do 2016 r. pozyskać dzięki takiej usłudze możliwość redukcji mocy u odbiorców na poziomie 200 MW. Usługi te będą traktowane jako stały element usług systemowych wykorzystywany do bilansowania KSE, zarówno przed jak i po 2015 r.

4. Likwidacja barier ograniczających możliwości importu energii (ograniczanie skutków nieplanowych przepływów) – zobacz rozdział 3.2.1.4.
5. Przygotowanie rozwiązań „spłaszczających” popyt na energię (przygotowanie do wdrożenia sieci inteligentnych) – zobacz rozdział 3.2.1.5.

3.2.1.4. Zapobieganie nieplanowym przepływom

NIK pozytywnie oceniła działania OSP, podejmowane przy wsparciu MG i URE, zmierzające do ograniczenia niekorzystnych skutków przepływów nieplanowych.

Nasilające się w ostatnich latach zjawisko nieplanowych przepływów energii w sieciach elektroenergetycznych, którego przyczyną jest dynamiczny rozwój źródeł wiatrowych, stało się zagadnieniem poruszonym coraz częściej na poziomie europejskim. Skutkiem wzrostu nieplanowych przepływów energii, są przeciążenia sieci, w skrajnych przypadkach przekraczanie kryteriów bezpieczeństwa jej pracy, a także ograniczanie zdolności transgranicznej wymiany energii elektrycznej i związane z tym bariery w procesie integracji rynków. MG i URE uczestniczyły w pracach KE poświęconych rozwiązaniom problemów związanych z nieplanowymi przepływami energii elektrycznej.

Nieplanowane przepływy mocy z systemu niemieckiego poprzez system polski do systemu czeskiego i słowackiego są istotnym problemem w KSE, ograniczającym import, a w ekstremalnych warunkach mogącym wpłynąć niekorzystnie na bezpieczeństwo KSE. Przepływy nieplanowe zwiększają się znacznie w okresach dużej generacji mocy z energii wiatrowej na obszarze północnej części Niemiec, prowadząc do zagrożenia przeciążeniem linii Krajnik – Vierraden, transformatorów na stacji Mikułowa, linii Mikułowa–Czarna oraz linii wychodzących ze stacji Mikułowa.

Przeprowadzone przez PSE S.A. analizy wskazują na silny związek pomiędzy transgraniczną wymianą handlową Niemcy-Austria, a skalą przepływów nieplanowych poprzez system polski, a także czeski, słowacki czy węgierski. PSE S.A. szacuje, że około 50% wymiany handlowej pomiędzy Niemcami i Austrią jest w rzeczywistości realizowane z wykorzystaniem sąsiednich sieci przesyłowych.

W latach 2009–2013 (I półrocze) nieplanowe przepływy występowały przez cały czas pracy systemu w różnych przedziałach mocy. Średnioroczna wielkość energii elektrycznej, która przepływa z systemu niemieckiego przez polskie sieci energetyczne w postaci nieplanowych przepływów, tj. nie zgłoszonych do OSP w postaci grafików wymiany transgranicznej, wynosi 7 TWh.

Nieplanowe przepływy niosą za sobą skutki finansowe. Koszty powodowane transgranicznymi przepływami rozliczane są pomiędzy operatorami poprzez mechanizm kompensat, które w części równoważą straty na przesyłach, a w części stanowią wartość dodaną za wykorzystanie infrastruktury. Saldo kompensat i wpłat dla PSE S.A., dla całego przesyłu (fizycznego) wyniosło: za 2011 r. +2,6 mln euro, za 2012 r. +5,0 mln euro. Nieplanowe przepływy wpływają również na ograniczenia dochodów uzyskiwanych za udostępnianie połączeń. PSE S.A. szacuje, że ewentualne utracone korzyści zawierają się w przedziale od 1 do 1,5 mln euro/rok. Wynik dla PSE S.A. uzyskiwany w ramach mechanizmu rozliczeń międzyoperatorskich obejmujący nieplanowe przepływy, PSE S.A. uznaje za neutralny. PSE S.A. w latach 2010–2012 poniosła koszty w związku z podejmowaniem działań zaradczych w wysokości ok. 1 374 tys. euro, które rokrocznie stopniowo wzrastają.

Po zidentyfikowaniu sytuacji zagrożenia dla bezpiecznej pracy systemu, PSE S.A. podejmowała środki zaradcze, które najczęściej były wystarczające. Wystąpiły jednak przypadki przekroczenia progu bezpiecznej pracy systemu. W 17 miesiącach w latach 2009–2013 (I półrocze), wystąpiło od kilku do kilkunastu takich przypadków, a czas pracy systemu w stanie zagrożenia wynosił od kilku do kilkudziesięciu godzin.

Uniknięcie wystąpienia negatywnych skutków nieplanowanych przepływów wymaga ograniczenia/zmiany kierunku rozprętu mocy prowadzącego do zmniejszenia obciążeń zagrożonych elementów sieci. Działania zaradcze, na obszarze OSP polegają na zmianie konfiguracji sieci, zmianie grafiku generacji mocy przez elektrownie krajowe lub ograniczeniu udostępnianych zdolności przesyłowych podmiotom z rynku. Gdy te działania okazują się niewystarczające, konieczne jest współdziałanie dwóch lub więcej operatorów. Może ono polegać m.in. na przesyłaniu energii z Niemiec do Polski przez Danię i Szwecję, bilateralnej zmianie grafików pracy elektrowni polegającej na zniżeniu generacji mocy po stronie niemieckiej przy jednoczesnym podniesieniu mocy po stronie polskiej lub zmianie grafików pracy elektrowni i sald u kilku operatorów. W 2012 r. PSE S.A. i 50Hertz (operator niemiecki) zawarły umowę na tzw. wirtualny przesuwnik fazowy (V-PST), której celem w fazie pilotażowej było podejmowanie działań pozwalających na ograniczenie przepływów nieplanowych ze strony niemieckiej do wielkości akceptowalnych z punktu widzenia bezpieczeństwa pracy i zdolności importowych. 50Hertz zobowiązała się podjąć na własny koszt działania zaradcze zmierzające do usuwania sytuacji zagrożenia bezpiecznej pracy systemu i ograniczenia przepływu do wielkości określonych w umowie. Faza pilotażowa trwała do końca kwietnia 2013 r., a jej głównym celem było testowanie skuteczności mechanizmów V-PST i ocena kosztów ich stosowania. W okresie fazy pilotażowej V-PST, środki zaradcze aktywowane były w 14 dniach w przeciągu 132 godzin, a sumaryczna wielkość międzysystemowego przekierowania transgranicznego energii pomiędzy operatorami wyniosła 60 GWh. W tym okresie PSE S.A. była w stanie zaoferować zwiększony o około 50% wolumen zdolności importowych w porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego, a oferowane zdolności znalazły swoich nabywców w aukcjach. Koszty działań zaradczych w wysokości 3 mln euro, zgodnie z umową, pokryła 50Hertz.

Wyniki fazy pilotażowej oraz analizy uwzględniające dalszy wzrost poziomu generacji mocy w systemie niemieckim, potwierdziły potrzebę instalacji fizycznych urządzeń – PST (przesuwników fazowych) w celu ograniczenia ryzyka przekraczania wartości granicznych obciążeń sieci, jak również zwiększenia możliwości wymiany mocy na połączeniach z systemem niemieckim. Strony uzgodniły, że do czasu instalacji fizycznych przesuwników fazowych uruchomiona zostanie faza operacyjna V-PST.

W latach 2010–2012 PSE S.A. przygotowała ekspertyzy modernizacji stacji Mikułowa i Krajnik oraz na dostawę i montaż przesuwników fazowych. Wielkość nakładów na realizację tych zadań PSE S.A. oszacowała w planach rozwoju na kwotę 464 mln zł. W 2010 r. PSE S.A. i 50Hertz ustaliły orientacyjny harmonogram działań. 50Hertz dwukrotnie informowała o opóźnieniu po stronie niemieckiej proponując ostatecznie zmianę harmonogramu i zakończenie projektu w 2016 r. W styczniu 2013 r. PSE S.A. uruchomiła procedurę zamówienia publicznego na dostawę i montaż przesuwników fazowych. Wybór wykonawcy zaplanowany był na IV kwartał 2013 r. Ostateczne decyzje co do warunków instalacji i użytkowania PST operatorzy podejmą po zakończeniu trwających negocjacji i uzgodnień określających sposób przyszłego użytkowania przesuwników i zasad finansowania wydatków inwestycyjnych.

Minister Gospodarki wspierał i uzupełniał działania OSP w zakresie monitoringu i analizy ryzyka KSE, występującego w związku z rozwojem OZE (w tym, ze względu na przepływy nieplanowe i niestabilność poziomów dostaw energii, które mogą powodować zakłócenia w pracy sieci przesyłowej). MG podjęło ze stroną niemiecką rozmowy dotyczące nadmiernej generacji wiatrowej w Niemczech skutkujące przepływami nieplanowymi i powodujące zakłócenia pracy KSE, które ograniczają Polsce możliwość importu energii. Dzięki zaangażowaniu MG, Komisja Europejska w 2012 r. rozpoczęła prace nad raportem na temat nieplanowych przepływów. Problemy te poruszane były podczas posiedzeń od 2012 r., a stosowne zapisy znalazły się w Konkluzjach Rady UE ds. Energii z dnia 7 czerwca 2013 r. oraz konkluzjach Rady Europejskiej z dnia 22 maja 2013 r. Podejmowane przez MG działania w roku 2013 oparte były na Stanowisku Rządu do Komunikatu Komisji dotyczącego „Uruchomienia wewnętrznego rynku energii” przyjętego przez Komitet Spraw Europejskich Rady Ministrów z dnia 21 stycznia 2013 r.

3.2.1.5. Przygotowanie do wdrożenia inteligentnych sieci

Do złagodzenia prognozowanego deficytu mocy po 2015 r. może przyczynić się wdrożenie narzędzi zarządzania popytem jako stosunkowo szybka i niskonakładowa metoda obniżania popytu w okresach szczytowego zapotrzebowania na moc elektryczną. Fundamentalne znaczenie dla rozwoju zarządzania popytem, na szeroką skalę, ma wdrożenie inteligentnego opomiarowania. Rozwój inteligentnych systemów pomiarowych i wprowadzenie dynamicznych taryf²⁸ ma umożliwić szerokie zaangażowanie nieprzemysłowych odbiorców w działania służące poprawie bezpieczeństwa KSE.

W MG podjęto prace nad wdrożeniem inteligentnych systemów pomiarowych, co ma się przyczynić m.in. do spłaszczenia zapotrzebowania na energię elektryczną. W konsekwencji możliwe będzie ograniczenie budowy części mocy interwencyjnych przy utrzymaniu bezpieczeństwa na pożądanym poziomie. MG przygotowuje zmiany *Prawa energetycznego*, nakładające obowiązek instalacji takich układów pomiarowych u odbiorców energii elektrycznej.

MG prowadzi również prace koncepcyjno-analityczne nad ewentualnym wprowadzeniem rynku mocy. Polegałoby to na możliwości handlu poziomem oferowanej mocy przez wytwórców. Powinno to zmniejszyć niepewność wytwórców przy kalkulacjach opłacalności budowy nowych konwencjonalnych bloków wytwórczych.

URE prowadzi prace studialne i edukacyjne na rzecz ukształtowania warunków niezbędnych dla wdrożenia nowego sposobu funkcjonowania systemu elektroenergetycznego i opartego na nim

²⁸ Tj. takich, które różnicują cenę energii w zależności od pory w jakiej jest ona zużywana.

rynku energii. Kluczowe jest stworzenie właściwych ram dla realizacji polityki energetycznej, a także wypracowanie efektywnych narzędzi pozyskiwania informacji istotnych dla oceny jakości zaopatrzenia odbiorców w energię oraz dla optymalizowania i weryfikowania planów inwestycyjnych. Do realizacji tak sformułowanego celu niezbędne jest wyposażenie odbiorców końcowych, ale także sieci dystrybucyjnych, w układy pomiarowo-rozliczeniowe i wykonawcze oraz stworzenie warunków dla efektywnego rozwoju generacji rozproszonej i mikrogeneracji. Drugim krokiem jest zapewnienie efektywnego wykorzystania tak pozyskanych informacji.

Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Urząd Komunikacji Elektronicznej i URE oraz firmy z sektorów regulowanych i ich otoczenia realizują projekt pn.: „Memorandum w sprawie współpracy na rzecz budowy i rozwoju pasywnej infrastruktury sieci szerokopasmowych”.

Instytucjonalną platformą będącą podstawą budowy sprawnej i inteligentnej infrastruktury energetycznej, która umożliwi wdrożenie nowoczesnych rozwiązań w zakresie zarządzania popytem, są Warsztaty Rynku Energetycznego adresowane do członków Zarządów i osób kluczowych w podmiotach uczestniczących w rynku energetycznym. Ich celem jest wypracowanie skutecznych metod wprowadzenia na rynek energii nowoczesnych rozwiązań technologicznych i organizacyjnych, zapewniających ekonomiczne i bezpieczne zaopatrzenie odbiorców w energię elektryczną.

3.2.2. Rozbudowa i modernizacja sieci przesyłowej

NIK pozytywnie oceniła działania URE i OSP zmierzające do modernizacji sieci przesyłowej w tym, wymaganego art. 16 *Prawa energetycznego*, opracowywania planów rozwoju i ich aktualizacji oraz ich uzgadniania po uzyskaniu, wymaganej art. 23 ust. 3 *Prawa energetycznego*, opinii właściwych miejscowo zarządów województw. Plany rozwoju zawierały przedsięwzięcia planowane dla zapewnienia bezpiecznej pracy KSE, w tym zwiększenia możliwości międzysystemowej wymiany energii elektrycznej. Prezes URE otrzymywał od OSP coroczne informacje o wykonaniu planowanych nakładów inwestycyjnych.

3.2.2.1. Plany rozwoju

W sprawozdaniach Prezesa URE za 2008 r. i 2009 r. wskazywano na zbyt małą, odnotowywaną od szeregu lat, aktywność inwestycyjną przedsiębiorstw sieciowych, wynikającą z niechęci do podejmowania decyzji inwestycyjnych na własne ryzyko. W sprawozdaniu za 2010 r. wskazano, że poziom nakładów inwestycyjnych, który został uwzględniony w taryfach operatorów sieciowych (także dystrybucyjnych) wzrósł prawie o 24% w stosunku do 2009 r. W sprawozdaniu za 2011 r. podano, że OSP i OSD w kolejnych pięciu latach (2011–2015) planują przeznaczyć na inwestycje ponad 34 mld zł, tj. prawie trzykrotnie więcej niż w ostatnich trzech latach. W sprawozdaniu za 2012 r. podano, że w związku z zakładanym przyłączeniem nowych źródeł wytwórczych oraz w wyniku oceny stanu technicznego infrastruktury sieciowej wystąpiła potrzeba kolejnej aktualizacji planu rozwoju sieci przesyłowej.

Prezes URE dysponuje narzędziem regulacji w odniesieniu do infrastruktury przesyłowej w formie uzgadniania z nim przez OSP projektów planów rozwoju inwestycji sieciowych. Ta procedura pozostaje w związku z zatwierdzaniem taryf, a także pozwala na weryfikację planowanych nakładów pod kątem możliwości ich sfinansowania ze środków pobieranych od odbiorców.

W latach 2009–2013 (I półrocze) Prezes URE, na wnioski OSP, uzgodnił cztery plany lub aktualizacje planu rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2010–2025. Każdy z wniosków OSP został przekazany przez Prezesa URE do zaopiniowania zarządom wszystkich województw i uzyskał pozytywną opinię lub opinia nie została przedstawiona w ciągu 14 dni co jest równoznaczne z opinią pozytywną. Konieczność aktualizowania planów rozwoju OSP wynikała przeważnie ze zmiany planów inwestycyjnych wytwórców energii elektrycznej i polegała na zmianie poziomu nakładów inwestycyjnych zakładanych na poszczególne lata.

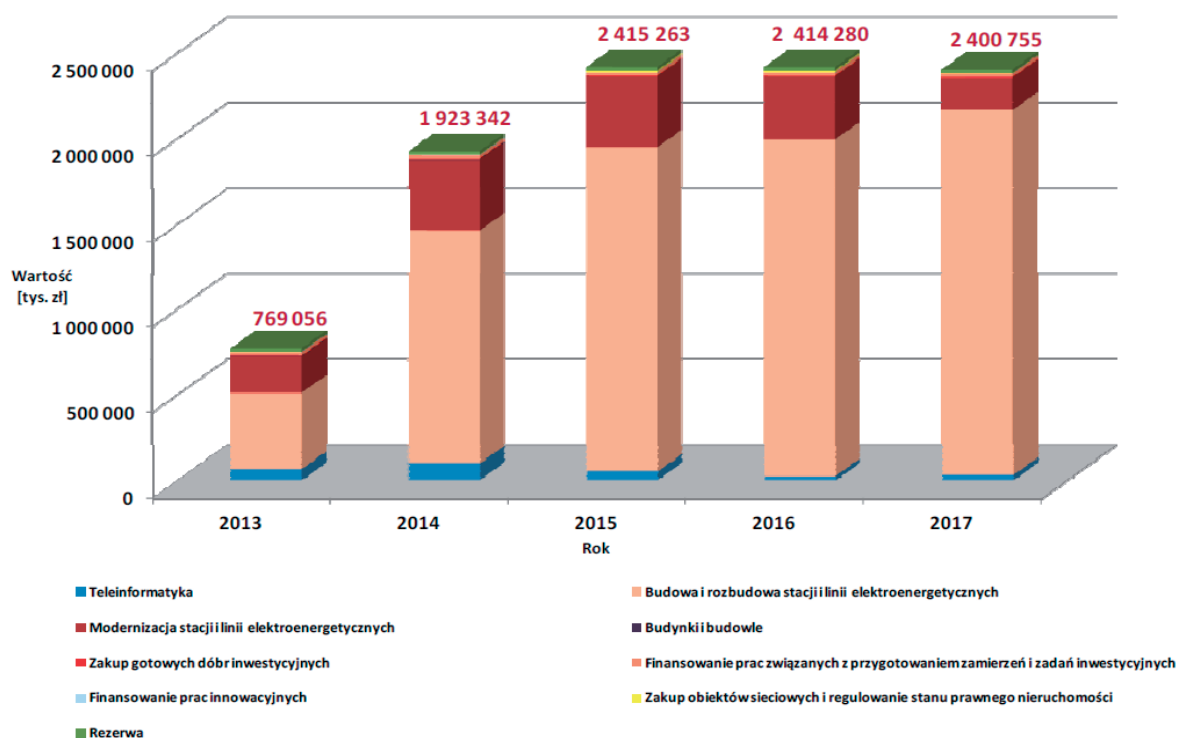
W dniu 4 lutego 2013 r. Prezes URE uznał za uzgodniony projekt aktualizacji planu rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2010–2025 w zakresie obejmującym lata 2013–2017. Suma planowanych nakładów inwestycyjnych OSP w latach 2013 do 2017 wynosi 9 922 mln zł., w tym:

- w 2013 r. – 769 mln zł,
- w 2014 r. – 1 923 mln zł,
- w 2015 r. – 2 415 mln zł,
- w 2016 r. – 2 414 mln zł,
- w 2017 r. – 2 401 mln zł.

Na rysunku nr 3 przedstawiono nakłady inwestycyjne planowane w latach 2013–2017 w podziale na grupy inwestycji.

Rysunek nr 3

Planowane nakłady inwestycyjne PSE S.A. w latach 2013-2017 w podziale na grupy inwestycji

Źródło: PSE S.A. AKTUALIZACJA PLANU ROZWOJU w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2010–2025 opracowana na podstawie Planu Zamierzeń Inwestycyjnych 2013–2017 Konstancin Jeziorna – październik 2012.

Rysunek nr 4 przedstawia schemat sieci przesyłowej na dzień 31 grudnia 2012 r. oraz zmiany planowane w perspektywie 2025 r.

Rysunek nr 4
Plan rozwoju sieci przesyłowej do 2025 r.

Źródło: MG – Sprawozdanie z wyników monitorowania dostaw energii elektrycznej za okres od dnia 1 stycznia 2011 r. do dnia 31 grudnia 2012 r. (za PSE S.A.)

Plany rozwoju OSP dotyczące roku 2010 i 2011 uzgodniono tylko na okresy roczne, a nie na okresy pięcioletnie, o które wnioskował OSP. Urząd Regulacji Energetyki przedstawił stanowisko, że ustawodawca nie określił na jaki okres Prezes URE ma obowiązek uzgodnić dany projekt planu rozwoju, co oznacza, że pozostawiono tę kwestię do decyzji tego organu. Kwestionując tą interpretację NIK stoi na stanowisku, że okresy na jakie winny być uzgadniane plany rozwoju winny

być tożsame z okresami na jakie przedłożono plany do uzgodnienia – nie krótsze niż wymagane w art. 16 *Prawa energetycznego*. Uzgodnienia dotyczące okresów 2012–2016 i 2013–2017 dotyczyły już okresów pięcioletnich.

OSP przekazywał corocznie Prezesowi URE informacje o wykonaniu planowanych nakładów inwestycyjnych w poszczególnych latach. Ostateczne sprawozdanie z realizacji planów OSP trzykrotnie przekazywał w kwietniu zamiast do dnia 1 marca jak wynikało to z art. 16 ust. 7 *Prawa energetycznego*²⁹. Było to konsekwencją przyjętego w PSE S.A. roku obrachunkowego, który był tożsamy z rokiem kalendarzowym. Ostateczne rozliczenie danych, po zaopiniowaniu ich przez biegłego rewidenta, następowało po dniu 1 marca. W 2013 r. nastąpiła zmiana przepisów odnośnie terminu przedkładania sprawozdań, z 1 marca na 30 kwietnia – *ustawą z dnia 26 lipca 2013 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz innych ustaw*³⁰.

URE stoi na stanowisku, że dysponuje wystarczającymi narzędziami dyscyplinowania OSP w przypadku niepełnej realizacji planów rozwoju. Poprzez algorytmy wykorzystywane w kalkulacji taryfy możliwe jest uwzględnienie i zrekompensowanie skutków niewykonania lub nadwykonania uzgodnionych z Prezesem URE nakładów inwestycyjnych. Algorytmy wykorzystywane do kalkulacji taryf, motywują OSP do wykonywania nakładów inwestycyjnych w zaplanowanych wielkościach.

Wykonanie planów inwestycyjnych OSP za okres 2009–2012 w podziale na grupy zadań zestawiono w tabeli 2:

Tabela nr 2

Wykonanie planów inwestycyjnych OSP za lata 2009–2012 w podziale na grupy zadań

(mln zł)

Wyszczególnienie	plan	wykonanie	% wykonania	struktura wykonania
ogółem	2 936,6	2 601,6	88,6%	100,0%
budowa i rozbudowa stacji i linii	1 479,9	1 355,9	91,6%	52,1%
modernizacja stacji i linii	703,7	724,8	103,0%	27,9%
zadania pozostałe	753,0	520,9	69,2%	20,0%
w tym: przygotowanie nowych inwestycji	90,4	45,6	50,4%	1,8%

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie materiałów z kontroli

Realizując plany inwestycyjne wybudowano w latach 2009–2013 (I półrocze) łącznie 320 km linii 400 kV, 712,4 km traktów światłowodowych, 0,8 km linii kablowej 110 kV, 4 375 MVA transformatorów, zainstalowano baterie kondensatorów o łącznej mocy 350 MVA oraz wybudowano 5 098,2 m² budynków technologicznych. Zakupiono infrastrukturę stanowiącą 254 km podmorskiego połączenia stałoprądowego 450 kV Polska-Szwecja.

Poza celowym przesunięciem w czasie niektórych przedsięwzięć, do głównych przyczyn niepełnej realizacji planów inwestycyjnych można zaliczyć m.in.:

- 1) brak możliwości przeprowadzenia robót budowlano-montażowych z uwagi na niewyłączenie linii elektroenergetycznych w pierwotnie planowanych terminach,

²⁹ W brzmieniu obowiązującym do dnia 10 września 2013 r.

³⁰ Dz. U. z 2013 r., poz. 984 – zmiana weszła w życie w dniu 11 września 2013 r. (art.16 ust. 18 *Prawa energetycznego*).

- 2) brak pozyskania prawa do dysponowania nieruchomością na cele budowlane,
- 3) przedłużające się negocjacje w sprawie określenia wartości wykupu nieruchomości,
- 4) wstrzymanie prac komisji przetargowych m.in. w związku ze zmianą koncepcji realizowania zadania lub postępowania przetargowego.

W związku z utrudnieniami w uzyskiwaniu prawa drogi pod istniejącymi liniami lub w trakcie realizacji inwestycji przesyłowych, w 2008 r. z inicjatywy PSE S.A., zostało zawarte porozumienie w celu działań na rzecz stworzenia nowych rozwiązań prawnych ułatwiających realizację inwestycji infrastrukturalnych. Stronami porozumienia były: OGP GAZ-System S.A., Izba Gospodarcza Gazownictwa, Polskie Towarzystwo Przesyłu i Rozdziału Energii Elektrycznej, PSE S.A., Towarzystwo Rozwoju Infrastruktury „ProLinea”, PERN „Przyjaźń” S.A., Izba Gospodarcza Ciepłownictwo Polskie. Efektem działań współpartnerów porozumienia było stworzenie dwóch raportów dotyczących wpływu uregulowań prawnych na warunki eksploatacji i rozwoju infrastruktury technicznej liniowej branży paliwowo-energetycznej decydującej o bezpieczeństwie energetycznym kraju. Raporty posłużyły stronie rządowej do przygotowania założeń do projektu ustawy o korytarzach przesyłowych. Od 2011 r. członkowie porozumienia uczestniczą w pracach na rzecz ustawy o korytarzach przesyłowych.

PSE S.A. podejmuje działania informacyjne mające na celu uświadomienie społeczeństwu i władzom samorządowym znaczenia pewności i wystarczalności dostaw energii elektrycznej w funkcjonowaniu państwa i gospodarki. PSE S.A. podpisuje z samorządami listy intencyjne, których przedmiotem są zasady współpracy w celu zapewnienia odpowiednich warunków realizacji inwestycji, przede wszystkim poprzez prowadzenie akcji informacyjnej i promowania programu inwestycyjnego PSE S.A. wśród mieszkańców. Do dnia 23 sierpnia 2013 r. podpisano 8 listów intencyjnych i trwały prace w celu podpisania kolejnego listu intencyjnego z województwem pomorskim.

PSE S.A. podejmuje działania w kierunku wprowadzenia planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych do Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju i/lub do Wojewódzkich Planów Zagospodarowania Przestrzennego albo do Strategii Rozwoju Województw. W 2009 r. Spółka podjęła współpracę z MG na rzecz projektu rozporządzenia w sprawie programu zadań rządowych polegających na rozwoju elektroenergetycznych sieci przesyłowych. W 2010 r. Spółka podjęła współpracę z MG dotyczącą opracowywanej wówczas w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r. W dokumencie zamieszczono imienną listę zamierzeń rozwojowych Krajowej Sieci Przesyłowej.

Mimo stwierdzonych opóźnień w realizacji niektórych inwestycji, NIK pozytywnie oceniła realizację planów rozwoju przez OSP. Z dokonanej w trakcie kontroli NIK analizy terminowości³¹ realizacji 20 projektów inwestycyjnych, prowadzonych w latach 2009–2013, wynika, iż opóźnienia zakończenia pięciu inwestycji nastąpiły z przyczyn niezależnych od Spółki. Nadzór nad realizacją zleconych zadań PSE S.A. prowadzi poprzez wdrożone procedury zarządzania i monitorowania procesami inwestycyjnymi. Zadania obarczone ryzykiem niedotrzymania terminów realizacji, Zarząd PSE S.A. objął szczególnym monitoringiem, m.in. zwiększając częstotliwość odbywania spotkań z wykonawcami i Inżynierem Kontraktu. Dla usprawnienia współpracy PSE S.A. zawarła listy intencyjne z przedstawicielami administracji rządowej na szczeblu wojewody oraz samorządowej

³¹ Do kontroli wybierano przedsięwzięcia inwestycyjne o najwyższych wartościach kosztorysowych.

(wojewódzkiej, powiatowej i gminnej), na której terenie działania realizowane są zadania inwestycyjne.

3.2.2.2. Realizacja inwestycji w krajowej sieci przesyłowej

Na dzień 31 grudnia 2012 r. Spółka posiadała 13 546 km linii energetycznych (głównie napowietrzne, kablowe licząc niespełna 3 km), 101 stacji elektroenergetycznych (licząc bez transformatorów) oraz transformatory sieciowe przekładnika (kV/kV) o łącznej mocy 45 116 MVA. Długość linii 750 kV wynosiła 114 km (0,84%), linii 400 kV - 5 382 km (39,73%), linii 220 kV – 7 948 km (58,67%), a linii 110 kV – 102 km (0,75%). Ponadto OSP jest właścicielem podmorskiego połączenia stałoprądowego ze Szwecją o długości 254 km. NIK zwraca uwagę, że na koniec 2012 r. 70% linii przesyłowych miało 30 lat i więcej, a 47% linii przesyłowych liczyło 40 lat i więcej³². W wyniku prowadzonej gospodarki remontowej oraz zabiegów eksploatacyjnych od 2011 r. okres sprawności funkcjonalnej dla obiektów liniowych wydłużono z 40 do 70 lat³³. Biorąc pod uwagę okres sprawności funkcjonalnej majątku przesyłowego PSE S.A., tylko jeden obiekt przekroczył wyznaczoną granicę sprawności funkcjonalnej, co stanowiło ok. 0,8% wszystkich linii. Porównania dokonywane przez OSP wskazują, że np. średni wiek linii przesyłowych w Polsce (niespełna 40 lat) jest niższy niż średni wiek linii przesyłowych w Szwajcarii (ok. 42 lata) i w Niemczech (50 lat).

Szczegółowej kontroli NIK poddano terminowość realizacji 9 projektów inwestycyjnych (w tym 7 realizowanych, z których 6 zakończono, w ramach przygotowań Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012) o łącznej wartości szacunkowej 1 129 mln zł, które były przeprowadzane w latach 2009–2013 (I półrocze). Dla wszystkich inwestycji opracowano harmonogramy rzeczowo-finansowe.

Bez opóźnień, które zagrażałyby niedotrzymaniem planowanych terminów zakończenia przebiegała realizacja 4 projektów inwestycyjnych:

- modernizacja stacji 220/110 kV Abramowice,
- budowa linii 400 kV Pasikurowice,
- budowa linii 220 kV Radkowice – Kielce Piaski wraz z rozbudową stacji Radkowice i stacji Kielce Piaski (choć nastąpiło opóźnienie w uzyskaniu decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych),
- budowa linii 400 kV od stacji Wrocław do stacji Świebodzice (choć wystąpiła zwłoka w zakresie ustanawiania służebności przesyłu).

W realizacji 5 projektów inwestycyjnych wystąpiły istotne opóźnienia:

1. Budowę linii 400 kV Kromolice–Pątnów, realizowaną od 2006 r. zakończono w 2011 r. Termin ukończenia inwestycji był dwukrotnie zmieniany z powodu nieuzyskania niezbędnych wyłączeń w KSE. Budowa miała przebiegać z wykorzystaniem trasy dawnej linii 220 kV Plewiska–Konin, która musiała być trwale wyłączona w celu umożliwienia demontażu starej linii i budowy nowej. Wyłączenie linii 220 kV Plewiska–Konin zostało warunkowo dopuszczone do Planu Wyłączeń

³² Dane PSE S.A.

³³ Sprawność funkcjonalną obiektów liniowych należy rozumieć jako ich zdolność przesyłową (obciążalność prądową) na jaką zostały zaprojektowane oraz ich stan techniczny. W przeszłości, jako okres sprawności funkcjonalnej, przyjmowano 40 lat, przy założeniu wykonywania podstawowych zabiegów eksploatacyjnych (np. wycinki, wymiana uszkodzonych elementów). W praktyce utrzymania obiektów liniowych, zakres zabiegów eksploatacyjnych jest znacznie szerszy (m.in. konserwacja fundamentów, zabezpieczenie antykorozyjne konstrukcji wsporczych, wymiana izolacji), a w połączeniu z odpowiednio prowadzoną gospodarką remontową powoduje znaczne wydłużenie okresu, w którym linia może pozostawać w pełni funkcjonalna. Spowodowało to, iż począwszy od 2011 r., okres sprawności funkcjonalnej dla obiektów liniowych wydłużono do 70 lat.

na 2009 r., a następnie (wobec braku spełnienia warunku w 2009 r.) wprowadzone do Planu Wyłączeń na 2010 r. Głównym warunkiem wyłączenia linii 220 kV relacji Konin–Plewiska było uruchomienie nowo wybudowanej linii 400 kV relacji Plewiska–Ostrów–Rogowiec, co nastąpiło w marcu 2010 r. W 2013 r. kontynuowano procedurę pozyskania prawa do dysponowania gruntem i regulowania zapisów w księgach wieczystych. Termin zakończenia prac zaplanowano na 2014 r.

2. Budowa linii 400 kV Kromolice–Plewiska realizowana była od 2003 r. Pierwotny termin zakończenia inwestycji wyznaczono na dzień 15 grudnia 2005 r. Etap budowlano-montażowy został zakończony w 2010 r. W związku z protestami społecznymi i wynikającymi stąd zmianami trasy przebiegu linii energetycznej, ze względu na zmiany przepisów zachodzące w trakcie budowy, jak również z powodu braku możliwości wyłączeń w KSE, termin końcowy realizacji umowy ostatecznie wyznaczono na dzień 31 grudnia 2015 r. Budowa linii wymagała wyłączenia linii 220 kV Plewiska–Konin, co nie było możliwe z uwagi na warunki pracy sieci zasilającej aglomerację poznańską. Dodatkowo, protesty osób zamieszkujących okolice trasy linii, spowodowały wydłużenie czasu realizacji budowy oraz przesunięcie terminu jej załączenia na 2010 r. W okresie wrzesień 2010 r. – wrzesień 2011 r. linia 400 kV Ostrów–Plewiska nie mogła być wyłączona ze względu na wyłączenie linii 220 kV Konin–Plewiska. W 2012 r. (przed i w czasie EURO 2012) nie były udzielane zgody na wyłączenia ze względu na bezpieczeństwo elektroenergetyczne zasilania Poznania.
3. Budowa stacji 400/110 kV Kromolice była realizowana w latach 2010–2012. Termin realizacji umowy zmieniono z dnia 6 czerwca 2012 r. na 17 grudnia 2012 r. Istotną przyczyną opóźnienia realizacji umowy było nieuzyskanie wyłączeń w KSE w maju 2012 r. i przeniesienie wyłączeń na wrzesień/październik 2012 r. Odbiór końcowy zadania odbył się w dniu 2 stycznia 2013 r.
4. Budowa stacji 400/110 kV Wrocław, której termin realizacji zaplanowano na 31 marca 2010 r., przedłużono do dnia 31 sierpnia 2012 r. Odbiór końcowy inwestycji odbył się w dniu 29 sierpnia 2012 r. Przedłużenie terminu realizacji inwestycji wynikały z konieczności wstrzymania prac związanych z usuwaniem usterek. Usterki, niewymagające wyłączeń były usuwane na bieżąco przed turniejem finałowym EURO 2012. Na czas trwania EURO 2012 wstrzymano wszelkie prace eksploatacyjne, modernizacyjne, remontowe i inwestycyjne, których zakres mógł wpłynąć na bezpieczną i ciągłą pracę wskazanych węzłów KSE. Usterki usunięto po zakończeniu EURO 2012.
5. Rozbudowa stacji 220/110 kV Świebodzice o rozdzielnię 400 kV jest prowadzona od 2010 r. Zdaniem PSE S.A., termin końcowy realizacji umowy (16 grudnia 2013 r.) jest zagrożony. Zakończenie prac uwarunkowane jest zakończeniem innej inwestycji modernizacyjnej realizowanej przez spółkę dystrybucyjną. Początkowo spółka dystrybucyjna deklarowała zakończenie swojej inwestycji przed zakończeniem prac PSE S.A. Spółka dystrybucyjna nie dotrzymała terminu i ulegał on kolejnym przesunięciom. W wyniku rozmów ustalono, iż ostateczny termin zakończenia realizacji inwestycji przez spółkę dystrybucyjną to II kwartał 2015 r.

3.2.2.3. Inwestycje w połączenia transgraniczne

Polska jest pełnym uczestnikiem dwóch elektroenergetycznych rynków regionalnych: Rynku Europy Środkowo-Wschodniej oraz Rynku Północnego³⁴. W latach 2008–2012 Polska miała stałą nadwyżkę eksportu nad importem energii elektrycznej, która w poszczególnych latach wynosiła odpowiednio: 688 MWh, 2 199 MWh, 1 354 MWh, 5 250 MWh, 2 837 MWh. Także rzeczywiste przepływy energii elektrycznej w wymianie międzysystemowej stale wykazywały nadwyżkę energii elektrycznej, która wypłynęła z Polski nad energią elektryczną, która do Polski wpłynęła.

Tabela nr 3

Bilans przepływu energii elektrycznej (wypływ z Polski pomniejszony o wpływ do Polski) z poszczególnymi krajami

(w MWh)

Bilans przepływu	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.
dla Polski ogółem	684	2 195	1 355	5 244	2 841
dla Polski i Czech	6 884	6 742	5 368	8 218	8 769
dla Polski i Niemiec	-5 481	-5 482	-5 164	-4 704	-5 876
dla Polski i Słowacji	2 520	2 275	1 417	3 025	3 497
dla Polski i Szwecji	-1 919	-1 140	-266	-1 236	-2 544
dla Polski i Białorusi	-554	0	0	0	0
dla Polski i Ukrainy	-765	-199	0	-60	-1 005

Źródło: obliczenia własne NIK, na podstawie danych URE

Krajowy System Przesyłowy obecnie posiada dwa połączenia z systemem niemieckim, dwa połączenia z systemem czeskim, jedno połączenie z systemem słowackim oraz jedno z wydzielonym blokiem elektrowni Dobrotwór na Ukrainie. KSP posiada również połączenie stałoprądowe z systemem szwedzkim.

Zdolności przesyłowe połączeń transgranicznych w 2013 r. zawierały się w przedziale do: dla eksportu mocy 1200/1000 MW (zima/lato) na połączeniach z Niemcami, Czechami i Słowacją oraz na połączeniu z systemem szwedzkim; dla importu 820 MW, w tym 220 MW na jednokierunkowym połączeniu z Ukrainą. W I połowie 2013 r. PSE S.A. oferowała na wszystkich połączeniach łączne zdolności przesyłowe w wysokości umożliwiającej wymianę 7,9 TWh (10,9% energii zużywanej w kraju) w kierunku eksportu i 4,2 TWh (5,8% energii zużywanej w kraju) w kierunku importu.

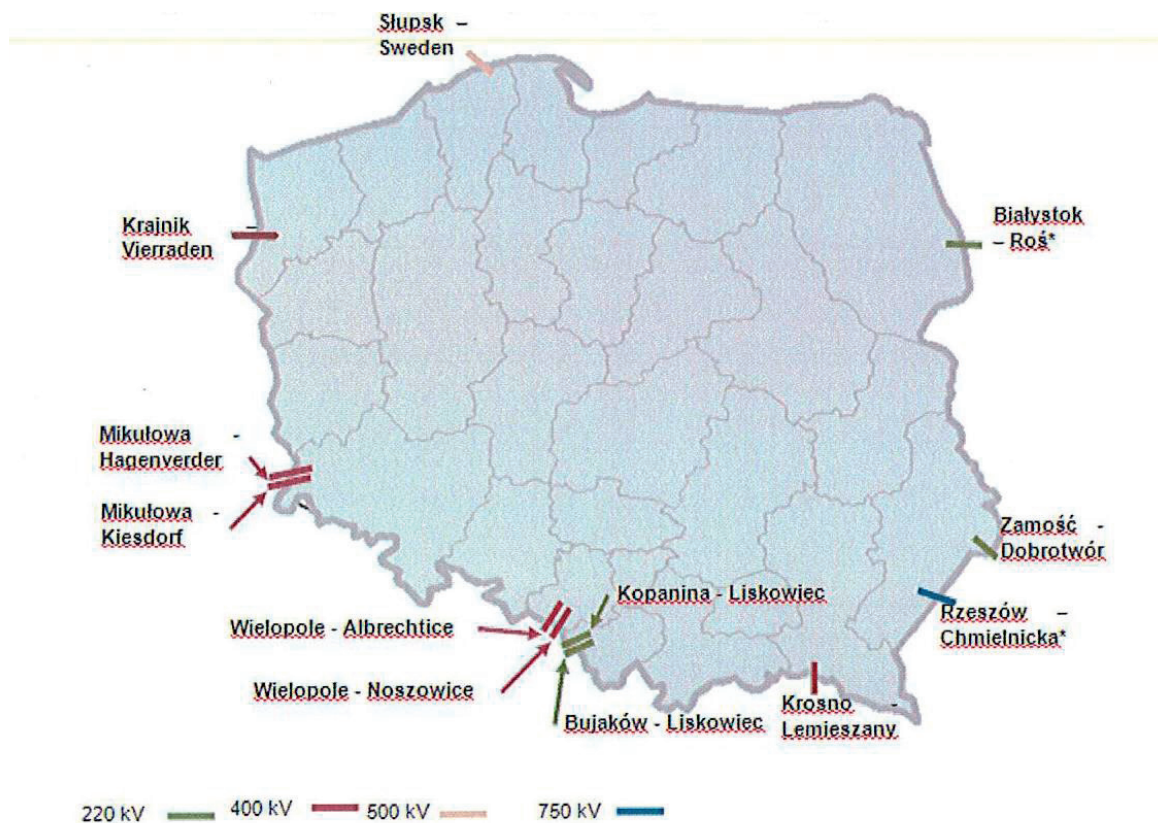
³⁴ Na potrzeby prac zmierzających do integracji europejskiego rynku energii KE zdefiniowała (zob. poz. 6 str. 50) następujące rynki regionalne:

- Europa Północna (Dania, Szwecja, Finlandia, Niemcy, Polska),
- Europa Północno-Zachodnia (Benelux, Niemcy, Francja),
- Włochy (Włochy, Francja, Niemcy, Austria, Słowenia, Grecja),
- Europa Środkowo-Wschodnia (Niemcy, Polska, Czechy, Słowacja, Węgry, Austria, Słowenia),
- Europa Południowo-Zachodnia (Hiszpania, Portugalia, Francja),
- Anglia, Irlandia, Francja,
- Państwa Bałtyckie (Estonia, Litwa, Łotwa).

Lokalizację połączeń KSE z sąsiednimi elektromagnetycznymi przedstawia rysunek 5.

Rysunek nr 5

Połączenia transgraniczne KSE o napięciu ponad 110 kV

Źródło: MG – Sprawozdanie z wyników monitorowania dostaw energii elektrycznej za okres od dnia 1 stycznia 2011 r. do dnia 31 grudnia 2012 r.

W Polityce energetycznej Polski do 2030 roku., założono wzrost poziomu zdolności wymiany energii w 2015 r. do 15%, w 2020 r. do 20% i w 2030 r. do 25% energii zużywanej w kraju. Dążąc do realizacji założeń w planach rozwoju przyjęto, że realizacja zadań i zamierzeń inwestycyjnych połączeń transgranicznych umożliwi wzrost wymiany mocy:

- od 2015 r. do poziomu 3600 MW na kierunku eksportu i 2120 MW importu mocy, w efekcie zakończenia I etapu projektu Polska–Litwa i instalacji przesuwników fazowych na połączeniach z systemem niemieckim;
- od 2020 r. do 5200 MW na kierunku eksportu i 4420 MW importu, poprzez zakończenie II etapu projektu Polska–Litwa, budowy III połączenia z systemem niemieckim oraz odbudowy połączenia z Ukrainą;
- od 2030 r. do 5800 MW na kierunku eksportu i 5020 MW importu, jeżeli odbudowane zostanie połączenie z Białorusią lub wybudowane nowe połączenie z Rosją.

Planowany udział wymiany energii z sąsiednimi systemami w stosunku do krajowego zużycia³⁵ przedstawiono w tabeli 4.

³⁵ Przy założeniu wykorzystania zdolności przesyłowych połączeń transgranicznych na poziomie 98,8% czasu w roku, tj. 8650 godzin (na podstawie wskaźników awaryjności linii 400kV w roku 2012) oraz szacowanym zapotrzebowaniu rocznym netto na energię elektryczną w kraju w 2015 r. 140 TWh, w 2020 r. 156,1 TWh, w 2025 r. 180,4 TWh, w 2030 r. 201,7 TWh.

Tabela nr 4

Planowany procentowy udział wymiany energii elektrycznej poprzez połączenia transgraniczne w stosunku do krajowego zużycia netto

Wyszczególnienie	2015 r.	2020 r.	2025 r.	2030 r.
Eksport	22,2 %	28,8 %	22,3 %	24,9 %
Import	13,1 %	24,5 %	18,9 %	21,5 %

Źródło: PSE S.A.

Nie są rozstrzygnięte kwestie uruchomienia i odbudowy połączeń z systemem ukraińskim i białoruskim lub budowy połączenia z systemem rosyjskim. W 2008 r. PSE S.A. przejęła tzw. linie wschodnie:

750 kV Rzeszów–Chmielnicka (Ukraina) – linia trwale wyłączona z ruchu;

220 kV Zamość–Dobrotwór – linia sprawna technicznie;

220 kV Białystok–Roś (Białoruś) – linia trwale wyłączona z ruchu i wymagająca odbudowy.

Analizy PSE S.A. potwierdziły zasadność uruchomienia połączenia Rzeszów–Chmielnicka. W 2011 r., po uzyskaniu zgody rządu Ukrainy, PSE S.A. i NPC Ukrenergo (operator ukraiński) wykonały analizy rozpluwowe dla różnych wariantów odbudowy połączenia. PSE S.A. przekazała operatorowi ukraińskiemu projekt porozumienia określający zasady współpracy w celu realizacji poszczególnych etapów projektu, jednak do chwili obecnej porozumienie nie zostało podpisane – NPC Ukrenergo nie uzyskało zgody ukraińskiego Ministerstwa Energetyki i Górnictwa. Na przełomie lat 2012/2013, a także w lipcu 2013 r. PSE S.A. zwracała się z oficjalnymi prośbami o wsparcie do Ministerstwa Gospodarki oraz Ambasadora RP na Ukrainie. MG podejmowało działania w celu przywrócenia funkcjonowania połączenia elektroenergetycznego z Ukrainą. Remont tego połączenia, jak również budowa drugiego połączenia (220 kV), były podnoszone z inicjatywy MG na posiedzeniach Polsko-Ukraińskiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Gospodarczej. We wrześniu 2013 r. MG wyraziło pozytywną opinię co do zaangażowania Polsko-Ukraińskiej Izby Gospodarczej w negocjacje dotyczące zakończenia prac i podpisania przez operatorów Polski i Ukrainy stosownego Memorandum o współpracy. Przywrócenie połączenia z Ukrainą może zwiększyć bezpieczeństwo energetyczne oraz umożliwi wzajemną wymianę nadwyżek energii w celu bilansowania KSE, a także synchronizację systemu energetycznego Ukrainy z systemem kontynentalnym-europejskim. Konieczność tej modernizacji była niejednokrotnie sygnalizowana przez MG w trakcie kontaktów pomiędzy ministerstwami Polski i Ukrainy.

W 2009 r. PSE S.A. opracowała wstępną koncepcję budowy linii Narew–granica RP z wykorzystaniem trasy nieczynnej linii Białystok–Roś. Analizy systemowe z 2010 r. wykazały, że warunkiem uruchomienia tego połączenia jest zakończenie rozbudowy KSP w północno-wschodniej części kraju, realizowanej m.in. w ramach projektu Polska–Litwa do 2020 r. Wstępne badanie rynku wykazało umiarkowane zainteresowanie uczestników rynku korzystaniem z połączenia. W marcu 2012 r. m.in. ze względu na zmiany zachodzące na rynku energii, w tym brak ostatecznej decyzji o lokalizacji polskiej elektrowni jądrowej, PSE S.A. zawiesiła prace w projekcie.

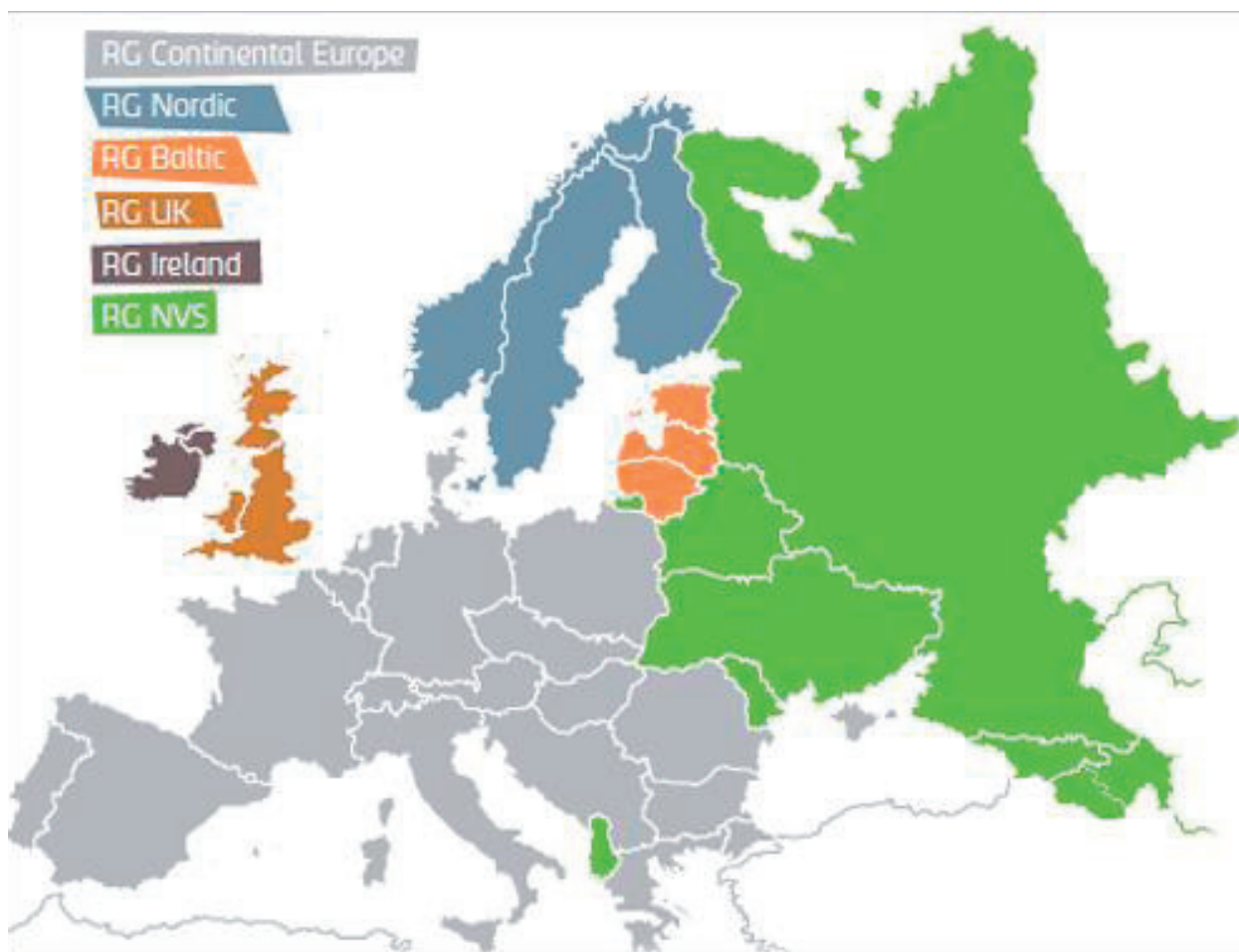
Wyniki analiz PSE S.A. wskazały na brak do 2025 r. uzasadnienia dla budowy połączenia transgranicznego z Obwodem Kaliningradzkim. Wewnętrzne możliwości przesyłu mocy w rejonie północno-wschodniej części kraju według Spółki zawierają się w przedziale 1000-1500 MW. Zrealizowanie I i II etapu połączenia Polska–Litwa umożliwi wymianę mocy na poziomie 1000 MW.

Pozostałe, ograniczone możliwości przesyłowe w kraju powodują, że z dwóch rozważanych kierunków połączeń (Białoruś lub Obwód Kaliningradzki) do 2025 r. zrealizowany może być tylko jeden. Obecnie w PSE S.A. trwają aktualizacje wykonanych wcześniej analiz. Według PSE S.A. realizacja uzależniona jest również od decyzji na szczeblu rządowym. Ekspertki pogląd dotyczący ewentualnej budowy połączenia z Obwodem Kaliningradzkim PSE S.A. prezentowała na spotkaniach z przedstawicielami Ministerstwa Gospodarki, Skarbu Państwa, Spraw Zagranicznych, Międzyresortowego Zespołu ds. Realizacji Polityki Energetycznej Polski do 2030 r. oraz Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

Budowa połączenia pomiędzy systemami elektroenergetycznymi Polski i Litwy umożliwi w istocie połączenie systemów elektroenergetycznych państwa bałtyckich z europejskim. Na rysunku 6 przedstawiono schemat regionalnych systemów elektroenergetycznych Europy.

Rysunek nr 6

Schemat regionalnych systemów elektroenergetycznych Europy

Źródło: <http://www.polaczeniepolskalitwa.pl/>

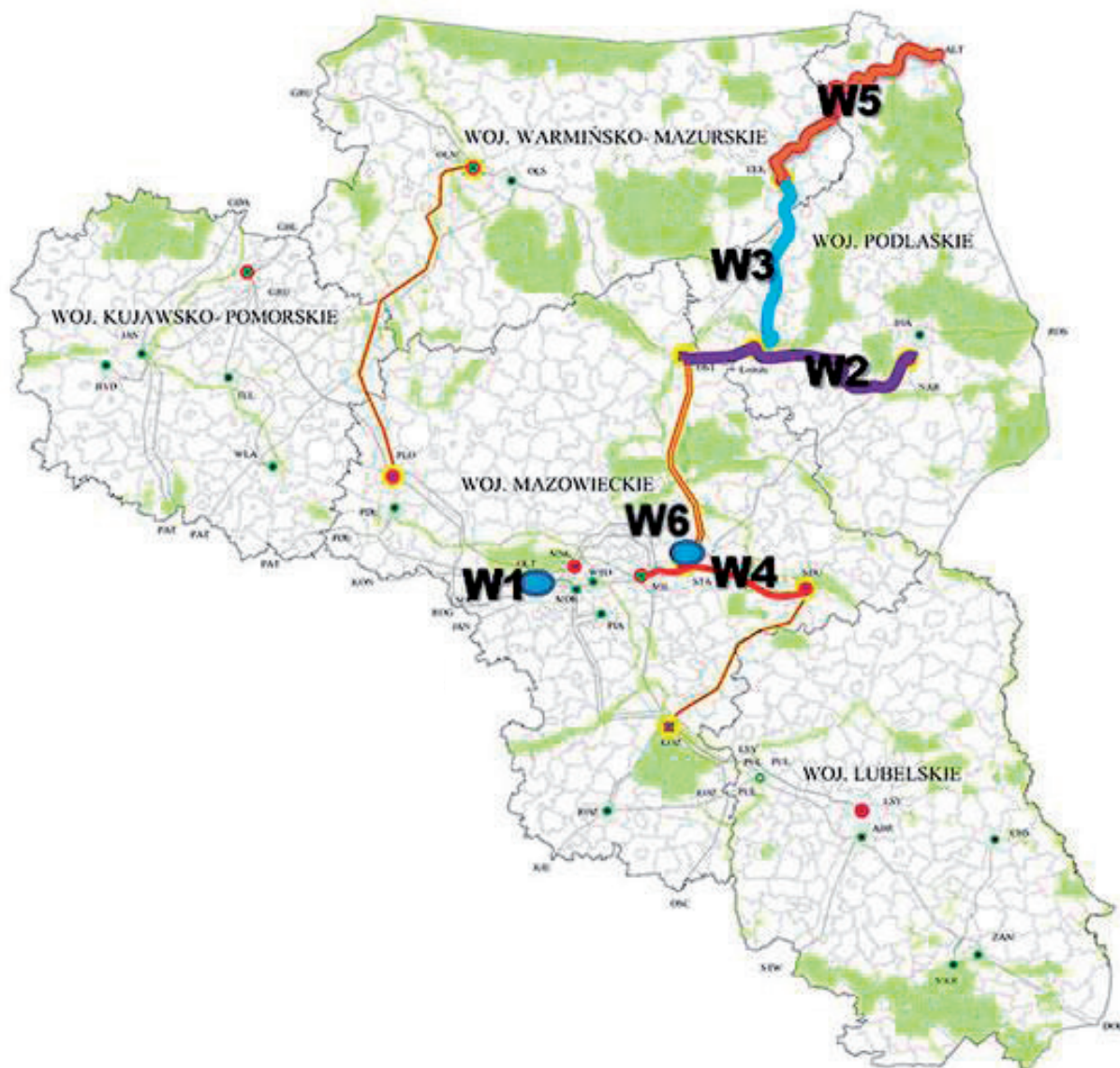
Projekt budowy mostu energetycznego Polska-Litwa jest istotnym elementem w tworzeniu wspólnego europejskiego rynku energii poprzez zamknięcie tzw. pierścienia bałtyckiego. Dlatego Unia Europejska nadała decyzją 1364/2006/WE projektowi status priorytetowy i partycypuje w jego kosztach³⁶. Projekt Polska-Litwa (I etap) uzyskał dofinansowanie w ramach Programu

³⁶ Zob. <http://www.polaczeniepolskalitwa.pl/> strona internetowa poświęcona projektowi Polska-Litwa.

Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007–2013. Całkowite dofinansowanie zarezerwowane dla projektu wynosi 723,3 mln zł, średnio na poziomie około 40% wydatków kwalifikowalnych. Na dzień 30 czerwca 2013 r. w ramach dofinansowania zrealizowano płatności w kwocie 38,6 mln zł. Orientacyjną lokalizację inwestycji połączenia elektroenergetycznego Polska–Litwa obrazuje rysunek 7.

Rysunek nr 7

Orientacyjna lokalizacja inwestycji połączenia Polska–Litwa po stronie polskiej

Źródło: <http://www.polaczeniepolskalitwa.pl/>

Realizację projektu Polska–Litwa podzielono na 2 etapy, a szczegółową kontrolą NIK objęto terminowość realizacji 11 zadań inwestycyjnych.

I etap

obejmuje budowę 4 odcinków linii przesyłowych oraz budowę i rozbudowę 7 stacji do końca 2015 r. Sumaryczna wartość podpisanych umów na realizację I etapu projektu Polska–Litwa wynosi 1 743,2 mln zł. Do podpisania pozostaje umowa z wykonawcą na zawieszenie przewodów

fazowych drugiego toru linii Ostrołęka–Łomża. Poniesione przez PSE S.A. nakłady na realizację umów do 30 czerwca 2013 r. wyniosły 146,2 mln zł (około 8,4% zawartych umów).

Na koniec II kwartału 2013 r. pięć zadań I etapu znajdowało się w fazie wykonywania robót budowlano-montażowych. Pozostałych sześć było na etapie uzyskiwania decyzji administracyjnych i prawa do terenu. Proces realizacji prac przygotowawczych i robót budowlano-montażowych dla budowy/rozbudowy 4 stacji i 2 linii elektroenergetycznych przebiegał zgodnie z ustalonymi harmonogramami. Niewielkie odchylenia terminów poszczególnych etapów wynikały z uzasadnionych zmian względem uprzednio przyjętych założeń lub innych napotkanych trudności i nie wywierały istotnego wpływu na terminowe zakończenie kolejnych etapów realizacji zadań.

Przy realizacji budowy/rozbudowy 2 stacji wystąpiły około 12-miesięczne opóźnienia na etapie uzyskania pozwolenia na budowę oraz wykonania i uzgodnienia dokumentacji technicznej. Przyczyną opóźnień dla stacji Ostrołęka była zmiana obowiązujących przepisów prawa w zakresie własności organów do wydania pozwolenia na budowę oraz kolizja słupów kablowych projektowanych według uzyskanego pozwolenia z wybudowanym przez inny podmiot rurociągiem wody i ścieków oraz zmiana koncepcji wprowadzenia linii 110kV do stacji Ostrołęka. Opóźnienie w uzyskaniu pozwolenia na budowę dla stacji Łomża wynikało z przedłużającego się postępowania sprzedaży działek pod budowę przez właściciela – gminę Łomża. Według PSE S.A. wskazane opóźnienia, przy sprawnej realizacji dalszych etapów zadania nie wpłyną na terminowe zakończenie procesów inwestycyjnych.

Wyższe poziomy ryzyka PSE S.A. zdefiniowała dla dotrzymania terminów budowy stacji Siedlce Ujrzanów, linii Siedlce Ujrzanów–Miłosna oraz linii Ełk Bis–Granica RP. Najczęstszą przyczyną opóźnień był przedłużający się proces uzyskania pozwoleń na budowę uwarunkowany przyjęciem przez lokalne samorządy zmian w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego oraz uchwaleniem dla nieruchomości zajmowanych pod budowę MPZP.

Przyczynami opóźnień były również odwołania od decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych, protesty właścicieli gruntów i społeczności lokalnych w zakresie lokalizacji inwestycji powodujące konieczność wprowadzania zmian w projektowanej trasie. Najistotniejszym problemem jest zablokowanie procesu przygotowawczego dla budowy linii Ełk Bis–granica RP. Rada Gminy Bakałarzewo nie podjęła uchwał w sprawie zmian w SUIKZP i przystąpienia do zmian w MPZP. Pomimo podpisania listu intencyjnego oraz spotkań z wójtem gminy, działania miejscowego samorządu spowodowały wstrzymanie prac planistycznych. Wykonawca dążył do zwołania sesji Rady Gminy by zostały podjęte stosowne uchwały oraz w tym samym czasie do wydania przez wojewodę podlaskiego zarządzenia zastępczego na prawach MPZP dla gminy Bakałarzewo. O podjęcie działań przez wojewodę zwróciły się również samorządy gmin położonych na trasie budowanej linii. W dniu 7 sierpnia 2013 r. wojewoda podlaski wezwał Radę Gminy Bakałarzewo do uchwalenia zmian w SUIKZP.

II etap

projektu Polska–Litwa obejmuje 8 przedsięwzięć inwestycyjnych (budowę 3 odcinków linii i 5 stacji), których zakończenie planowane jest do 2020 r. Przedsięwzięcia pozostają w fazie przygotowawczej. Dla budowy linii Płock–Olsztyn–Mątki opracowano dokumentację decyzyjną i program funkcjonalno-użytkowy, jednak z uwagi na decyzję inwestorów o wstrzymaniu budowy niektórych źródeł wytwórczych (konwencjonalnych i OZE) oraz brak ostatecznej decyzji o lokalizacji

planowanej elektrowni jądrowej, PSE S.A. weryfikuje przyjęte założenia co do realizacji tak zaplanowanej inwestycji w zakładanym terminie.

W lipcu 2011 r. PSE S.A. otrzymała pozytywną decyzję Komisji Europejskiej o przyznaniu dofinansowania w kwocie 1 250 tys. euro na badania dotyczące trzeciego połączenia pomiędzy Polską a Niemcami, wraz z wzmocnieniem zachodniej części polskiego systemu elektroenergetycznego. PSE S.A. oraz 50Hertz podpisały umowę określającą zasady współpracy w toku działań przygotowawczych (studia wykonalności, decyzje środowiskowe, wspólne analizy systemowe). W 2012 r. PSE S.A. zleciła wykonanie studium wykonalności oraz pozyskanie decyzji środowiskowych. W styczniu i kwietniu 2013 r. odebrano I i II etap prac dla studium wykonalności, a do końca 2013 r. planowany był odbiór raportu o środowiskowych uwarunkowaniach inwestycji. Wykonane dotychczas prace umożliwiły określenie optymalnego przebiegu ciągu liniowego łączącego stację Plewiska ze stacją Eisenhüttenstadt oraz ciągu Mikułowa–Świebodzice–Ząbkowice–Dobrzeń.

3.2.3. Realizacja rządowej strategii w zakresie elektroenergetycznych linii przesyłowych

Minister Gospodarki opracował³⁷ Informację o realizacji „Polityki energetycznej Polski do 2030 r.” za lata 2009, 2010, 2011 i 2012, a kontrolowane podmioty zrealizowały większość działań określonych w „Programie działań wykonawczych na lata 2009–2012”. Jedynie w MG kontrola wykazała częściowe wykonanie 3 działań, a pełne 7 działań.

- ♦ Odstąpiono od realizacji zadania 2.31.4. „Opracowanie i przedłożenie Radzie Ministrów programu zadań rządowych dotyczących rozwoju sieci przesyłowej po opracowaniu odpowiedniego projektu rozporządzenia Rady Ministrów” ponieważ w wyniku przeprowadzonych konsultacji społecznych z marszałkami województw, zadania rządowe w zakresie rozwoju przesyłowych sieci elektroenergetycznych zawarte w tym projekcie w zdecydowanej większości zostały uwzględnione w planach zagospodarowania przestrzennego województw. Plan rozwoju sieci przesyłowych sporządzane przez OSP są opiniowane przez zarządy województw i uzgadniane przez Prezesa URE.
- ♦ Odstąpienie od realizacji zadania 2.34.3. „Wprowadzenie regulacji umożliwiających Prezesowi URE udział w przygotowaniu Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia oraz merytoryczny udział w przetargach na moce interwencyjne” było możliwe z uwagi na dobrze przebiegającą współpracę pomiędzy PSE S.A. a URE.
- ♦ Odstąpienie od realizacji zadania 2.35.2. „Przygotowanie rozwiązań prawnych umożliwiających finansowanie inwestycji umożliwiających wymianę transgraniczną energii elektrycznej z krajami sąsiednimi ze środków spoza OSP i OSD” było możliwe, ponieważ po przyjęciu „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku” nie wystąpiła konieczność przygotowania rozwiązań prawnych umożliwiających finansowanie inwestycji transgranicznych ze środków spoza OSP i OSD. OSP korzysta z finansowania dostępnego w ramach funduszy UE, do czego nie są wymagane zmiany prawa.

NIK uznaje, że odstąpienie przez MG od realizacji wymienionych wyżej działań było uzasadnione.

Minister Gospodarki jest Przewodniczącym Międzyresortowego Zespołu do spraw Realizacji „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku”³⁸, którego regulamin uchwalono³⁹ 20 grudnia 2010 r.

³⁷ Przedkładana Radzie Ministrów Informacja o realizacji polityki energetycznej za rok poprzedni opracowywana jest w związku z monitorowaniem zadań ujętych w „Programie działań wykonawczych na lata 2009–2012”.

³⁸ Zarządzenie Nr 40 Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2010 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw Realizacji „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku”.

³⁹ Regulamin pracy Międzyresortowego Zespołu do spraw Realizacji „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku” przygotowany został przez Ministra Gospodarki na podstawie § 4 ust. 4 Zarządzenia Nr 40 Prezesa RM i uchwalony przez Zespół.

Wykonując wyznaczone zadania⁴⁰, Zespół m.in. koordynował realizację działań zawartych w „Programie działań wykonawczych na lata 2009–2012”, monitorował realizację Polityki energetycznej Polski do 2030 r.⁴¹ oraz przedstawiał propozycje zmian dotyczących sposobu realizacji działań i analizował strategie rozwoju. Zespół ten przejął sprawy prowadzone wcześniej przez Zespół Sterujący ds. Realizacji Programu dla elektroenergetyki. Łącznie odbyło się 16 posiedzeń⁴² Zespołu, na których poruszano m.in. kwestie obniżenia obciążeń dla odbiorców energochłonnych, połączenia elektroenergetycznego z Rosją, inwestycji w sektorze wytwarzania energii elektrycznej. Przewodniczący Zespołu powołał łącznie 14 zespołów/grup roboczych do opracowania poszczególnych zagadnień problemowych związanych z realizacją Polityki energetycznej (w tym m.in.: Grupę ds. realizacji „Programu działań wykonawczych na lata 2009–2012”, Zespół Doradczy ds. związanych z wprowadzeniem inteligentnych sieci elektroenergetycznych, Grupę roboczą ds. inwestycji modernizacyjnych oraz Grupę roboczą ds. redukcji obciążeń przedsiębiorstw energochłonnych).

W latach 2010–2012, spotkania⁴³ Zespołu odbywały się z mniejszą częstotliwością niż co dwa miesiące, określoną w *Zarządzeniu Nr 40 Prezesa Rady Ministrów* oraz w Regulaminie pracy Zespołu. Nie kwestionując zasadności zwoływania posiedzeń Zespołu w miarę potrzeb, NIK wskazuje, że należałoby doprowadzić do zmiany przepisów wskazujących częstotliwość posiedzeń.

Sprawozdanie z realizacji zadań realizowanych przez Zespół w poszczególnych latach były przekazywane Prezesowi Rady Ministrów z opóźnieniami⁴⁴: sześciodniowym w 2011 r., dwumiesięcznym w 2012 r. i trzytygodniowym w 2013 r. Opóźnienia były spowodowane tym, że pierwsze posiedzenia Zespołu, na których były zatwierdzane sprawozdania za rok poprzedni, odbywały się w czasie niepozwalającym na terminowe wywiązanie się z tego obowiązku.

3.2.4. Realizacja wniosków po kontroli NIK P/08/043

NIK przeprowadziła w 2007 r. kontrolę restrukturyzacji sektora elektroenergetycznego w latach 2006–2007 (P/08/043). Wszystkie wnioski pokontrolne, przyjęte do realizacji po kontroli NIK P/08/043 zostały przez MG zrealizowane. Do URE i PSE S.A. NIK nie kierowała wniosków.

- a) Minister Gospodarki jako Przewodniczący Międzyresortowego Zespołu ds. realizacji „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku”, pełnił rolę koordynującą dla przejętych spraw w ramach „Programu dla elektroenergetyki” i następnie „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku” w sposób pozwalający na sprawną realizację określonych tam zadań.
- b) MG podejmowało inicjatywy legislacyjne związane z likwidowaniem barier w planowaniu i realizacji inwestycji infrastrukturalnych w energetyce, z których główne to prace związane:
  - z projektem ustawy o korytarzach przesyłowych,
  - ze zmianą ustawy o lasach oraz ustawie o ochronie przyrody,
  - ze zmianą ustawy o gospodarce nieruchomościami,
  - ze zmianą ustawy o drogach publicznych.

⁴⁰ Określone w § 2 zarządzenia, którym został powołany Zespół.

⁴¹ Dalej zwanej też: Polityką energetyczną.

⁴² Zgodnie z § 4 ust. 1 Zarządzenia oraz § 3 ust. 1 *Regulaminu pracy Międzyresortowego Zespołu do spraw Realizacji „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku”* Zespół powinien zbierać się na posiedzeniach (zwoływanych przez Przewodniczącego, w zależności od potrzeb Ministrów-członków Zespołu) co najmniej raz na dwa miesiące.

⁴³ W roku 2013 Zespół spotyka się z większą częstotliwością, do dnia 9 października 2013 r. odbyło się 9 spotkań. Od posiedzenia dnia 7 maja 2013 r. spotkania Zespołu mają charakter niejawni.

⁴⁴ Sprawozdania sporządzane na podstawie § 8 *Zarządzenia Prezesa Rady Ministrów (RM) Nr 40* powołującego Zespół, powinny być przekazywane Prezesowi RM w terminie do dnia 31 marca następnego roku.

Rozwiązania zaproponowane w projekcie ustawy o korytarzach przesyłowych, który został w dniu 19 lipca 2013 r. skierowany przez MG do Stałego Komitetu Rady Ministrów, mają spowodować, że przedsiębiorstwa energetyczne m.in. będą mogły szybciej pozyskiwać prawa do gruntów, na których zamierzają zlokalizować lub już posadowiły urządzenia służące między innymi do przesyłu lub dystrybucji energii. Powinno to pozwolić także na sprawniejsze przeprowadzanie konserwacji i modernizacji tej infrastruktury. Stały Komitet Rady Ministrów ustalił w dniu 8 sierpnia 2013 r., że MG, po dokonaniu dodatkowych uzgodnień pilnie przedłoży nowy tekst projektowanej ustawy. Ponadto w przygotowanych w MG projektach zmian w ustawach o lasach i o ochronie przyrody dodano nowe prawne formy działania i rozporządzania gruntami leśnymi przez Polskie Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, tj. służebność przesyłu oraz służebność drogową. Zmiany w ustawie o ochronie przyrody umożliwiły przedsiębiorstwom sieciowym sprawniejsze usuwanie roślinności zagrażającej funkcjonowaniu urządzeń. MG brało też udział w pracach nad projektem zmian w ustawie o gospodarce nieruchomościami, w której dodano zapis umożliwiający m.in. przedsiębiorstwom energetycznym przeprowadzanie prac związanych z utrzymaniem w należytym stanie sieci i urządzeń przesyłowych, gdy nie zgadza się na to władający nieruchomością.

- c) W MG wprowadzone zostały standardy jakościowe oraz monitoring, które zapewniają m.in. terminowość przygotowywania dokumentów (w tym raportów i sprawozdań). Zostało to potwierdzone otrzymaniem w grudniu 2009 r. przez MG certyfikatu jakości zgodnego z normą PN-EN ISO 9001. Tym samym został spełniony wniosek NIK dotyczący terminowego przekazywania informacji i sprawozdań dla Komisji Europejskiej oraz sprawozdań z wyników nadzoru nad bezpieczeństwem zaopatrzenia w energię elektryczną.
- d) Zasoby kadrowe MG zostały dostosowane do zakresu realizowanych zadań dotyczących elektroenergetyki. W Departamencie Energetyki⁴⁵ w poszczególnych latach faktyczny stan zatrudnienia był zgodny ze stanem planowanym i w październiku 2013 r. wynosił 36 etatów. Zgodnie z obowiązującym Regulaminem organizacyjnym⁴⁶ MG oraz Wewnętrznym regulaminem organizacyjnym Departamentu Energetyki, Departament (jako komórka wiodąca) realizuje zadania związane z funkcjonowaniem sektora energetycznego nałożone na Ministra Gospodarki, m.in. odpowiada za:
- przygotowanie Polityki energetycznej Polski oraz otoczenia prawno-regulacyjnego sektorów elektroenergetycznego i ciepłownictwa oraz koordynację rządowej polityki energetycznej,
  - monitorowanie bezpieczeństwa funkcjonowania krajowego systemu elektroenergetycznego, ciepłownictwa, efektywności energetycznej i wdrażanie czystych technologii węglowych,
  - monitorowanie redukcji emisji gazów cieplarnianych z obszaru energetyki.
- Departament koordynuje działania na forum unijnym w sprawach dotyczących energii, nośników energii (z wyłączeniem energii jądrowej) oraz sprawy związane z pracami Rady ds. Transportu i Energii.
- Zgodnie z regulaminem wewnętrznym Departamentu, za sprawy związane z elektroenergetyką odpowiada Wydział VIII - Elektroenergetyki, realizujący procesy:

⁴⁵ Regulamin wewnętrzny Departamentu Energetyki zatwierdzony Zarządzeniem z dnia 25 lutego 2013 r. Dyrektora Generalnego MG.

⁴⁶ Zarządzenie Ministra Gospodarki z dn. 16 listopada 2012 r. w sprawie ustalenia regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Gospodarki (Dz. Urz. Min. Gosp. z 2012 r., poz. 24 ze zm.). Wcześniej Regulaminy organizacyjne MG były wprowadzane w życie zarządzeniami Ministra Gospodarki z dnia: 27 lutego 2012 r. (Dz. Urz. Min. Gosp. z 2012 r., poz. 7) oraz z dnia 14 stycznia 2011 r. (Dz. Urz. Min. Gosp. z 2011 r., Nr 1, poz. 5 ze zm.).

- kształtowania reguł funkcjonowania sektora energetycznego,
- zapewnienia realizacji zobowiązań nałożonych na MG,
- zapewnienia informacji i ich prezentacji na forum krajowym i międzynarodowym w zakresie działalności MG i funkcjonowania sektora energetycznego.

W Wydziale Elektroenergetyki przygotowywano sprawozdania z wyników monitorowania dostaw energii elektrycznej, projekty aktów prawnych, analiz, koncepcji, a jego reprezentanci brali udział w pracach komitetów, grup roboczych i organizacji międzynarodowych związanych z elektroenergetyką.

Ponadto, w Departamencie Energetyki w Wydziale V – Polityki Energetycznej, realizowane były procesy związane z kształtowaniem reguł funkcjonowania sektora energetycznego, zapewnieniem informacji i ich prezentacji na forum krajowym i międzynarodowym, pozyskiwaniem, gromadzeniem i prezentowaniem danych dotyczących sektora energetycznego w zakresie działania MG.

4.1 Przygotowanie kontroli

Kontrolą objęto podmioty odpowiedzialne za realizację rządowej polityki w zakresie elektroenergetycznych sieci przesyłowych i realizujące zadania związane z ich funkcjonowaniem oraz rozbudową, a więc: Ministerstwo Gospodarki, Urząd Regulacji Energetyki oraz Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.

4.2 Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli

W związku z kontrolą NIK przekazała kierownikom jednostek kontrolowanych wystąpienia pokontrolne, w których nie formułowała wniosków, ale zawierała uwagi. W informacjach o sposobie wykorzystania uwag kierownicy jednostek kontrolowanych przedstawili podjęte działania lub zamierzenia w tym zakresie.

Minister Gospodarki poinformował, że uwaga NIK odnosząca się do zmiany przepisów wskazujących częstotliwość posiedzeń Międzyresortowego Zespołu do spraw realizacji Polityki energetycznej Polski do roku 2030 zostanie uwzględniona przy zmianie *Zarządzenia nr 40 Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2010 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw realizacji Polityki energetycznej Polski do roku 2030 r.*

Prezes URE poinformował, że:

- zostanie zwiększona częstotliwość badania prognoz w zakresie zdolności wytwórczych i inwestycji w nowe moce wytwórcze,
- działania URE zmierzają do uzgadniania planów rozwoju na okres na jaki zostały przedłożone do uzgodnienia.

W wystąpieniu pokontrolnym do Prezesa URE NIK zawarła uwagi, że w sytuacji zdiagnozowanego ryzyka wystąpienia zakłóceń dostaw energii wskazane byłoby częstsze przeprowadzanie badań w tym zakresie oraz, że plany rozwoju OSP powinny być uzgadniane na okresy wymagane *Prawem energetycznym*.

Prezes PSE S.A. poinformował, że począwszy od sprawozdania z realizacji planu rozwoju w 2013 r. Spółka będzie przekazywała pełne sprawozdanie z realizacji planów rozwoju w określonym w *Prawie energetycznym* terminie, tj. do 30 kwietnia każdego roku. NIK zwracała w wystąpieniu pokontrolnym uwagę, że przed zmianą *Prawa energetycznego* dokonaną w 2013 r. termin ten był określony na 1 marca, co nie pozwalało Spółce na składanie zweryfikowanych sprawozdań.

Wykaz skontrolowanych podmiotów oraz jednostek organizacyjnych NIK, które przeprowadziły w nich kontrole

Nazwa skontrolowanej jednostki	Ocena	Jednostka organizacyjna NIK
Ministerstwo Gospodarki	pozytywna	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji
Urząd Regulacji Energetyki	pozytywna	
Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.	pozytywna	

ZAŁĄCZNIK NR 2

Lista osób zajmujących kierownicze stanowiska, odpowiedzialnych za kontrolowaną działalność

W okresie objętym kontrolą kierownikami jednostek kontrolowanych byli:

Minister Gospodarki:

- od 31 października 2005 r., Piotr Grzegorz Woźniak,
- od 16 listopada 2007 r., Wiceprezes Rady Ministrów Waldemar Pawlak,
- od 6 grudnia 2012 r., Wiceprezes Rady Ministrów Janusz Piechociński.

Prezes Urzędu Regulacji Energetyki:

- od 13 listopada 2007 r., Maciej Swora,
- od 22 grudnia 2010 r., Marek Woszczyk (pełniący obowiązki),
- od 1 czerwca 2011 r., Marek Woszczyk.

Prezes Zarządu Polskich Sieci Elektroenergetycznych S.A.

- od 30 listopada 2007 r., Stefania Kasprzyk,
- od 15 dnia października 2010 r., Henryk Majchrzak.

Stan prawny i wykaz aktów prawnych

Dyrektywy, rozporządzenia, decyzje i zalecenia UE

Wśród podstawowych aktów prawnych Unii Europejskiej dotyczących organizacji sektora elektroenergetycznego jest *Traktat Karty Energetycznej*⁴⁷ oraz *Protokół Karty Energetycznej dotyczący efektywności energetycznej i odnośnych aspektów ochrony środowiska*, sporządzone w Lizbonie dnia 17 grudnia 1994 r.⁴⁸ Traktat ustanowił ramy prawne dla rozwijania długofalowej współpracy w dziedzinie energii.

Wspólne zasady rynku wewnętrznego energii elektrycznej zostały ustanowione w *Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE*⁴⁹ z dnia 13 lipca 2009 r. dotyczącej wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylającej dyrektywę 2003/54/WE. Dyrektywa ustanawia wspólne zasady dotyczące wytwarzania, przesyłu, dystrybucji i dostaw energii elektrycznej, wraz z przepisami dotyczącymi ochrony konsumentów, w celu ulepszenia i zintegrowania konkurencyjnych rynków energii we Wspólnocie. Ustanawia ona zasady dotyczące organizacji i funkcjonowania sektora elektroenergetycznego, otwartego dostępu do rynku, kryteriów i procedur mających zastosowanie do zaproszeń do składania ofert i do udzielania zezwoleń oraz do eksploatacji systemów. Określa ona również obowiązki usługi powszechnej i prawa konsumentów energii elektrycznej oraz wyjaśnia wymogi z zakresu konkurencji.

*Dyrektywa 2005/89/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 stycznia 2006 r. dotycząca działań na rzecz zagwarantowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej i inwestycji infrastrukturalnych*⁵⁰ określa działania mające na celu zagwarantowanie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej w celu zapewnienia właściwego funkcjonowania rynku wewnętrznego energii elektrycznej oraz zagwarantowanie: odpowiedniego poziomu mocy wytwórczych, odpowiedniej równowagi między dostawami a zapotrzebowaniem oraz właściwego poziomu połączeń międzysystemowych pomiędzy Państwami Członkowskimi w celu rozwoju rynku wewnętrznego. Ustala ona ramy, w których Państwa Członkowskie określają przejrzyste, stabilne i niedyskryminacyjne polityki dotyczące bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, zgodne z wymogami konkurencyjnego wewnętrznego rynku energii elektrycznej.

*Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady WE 714/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie warunków dostępu do sieci w odniesieniu do transgranicznej wymiany energii elektrycznej i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1228/2003*⁵¹, ma na celu:

- a) ustanowienie sprawiedliwych zasad dotyczących transgranicznej wymiany energii elektrycznej, zwiększając w ten sposób konkurencję na rynku wewnętrznym energii elektrycznej, z uwzględnieniem specyfiki rynków krajowych i regionalnych. Obejmuje to ustanowienie rekompensat z tytułu transgranicznego przepływu energii elektrycznej oraz ustanowienie zharmonizowanych zasad w sprawie opłat za transgraniczne przesyłanie energii elektrycznej oraz alokację dostępnych zdolności połączeń wzajemnych między krajowymi systemami przesyłowymi;

⁴⁷ Dz. U.UE.L. z 1994 r. Nr 380, str. 24 ze zm.

⁴⁸ Dz. U. z 2003 r. Nr 105, poz. 985.

⁴⁹ Dz. U.UE.L. z 2009 r. Nr 211, str. 55.

⁵⁰ Dz. U. UE. L. z 2006 r. Nr 33, str. 22.

⁵¹ Dz. U. UE. L. 2009. Nr 211, str. 15 ze zm.

- b) ułatwienie powstania sprawnie funkcjonującego i przejrzystego rynku hurtowego charakteryzującego się wysokim poziomem bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej. Przewiduje ono mechanizmy harmonizacji zasad dotyczących transgranicznej wymiany energii elektrycznej.

Rozporządzenie Rady UE 617/2010 z dnia 24 czerwca 2010 r. w sprawie zgłaszania Komisji projektów inwestycyjnych dotyczących infrastruktury energetycznej w Unii Europejskiej oraz uchylające rozporządzenie (WE) 736/96⁵² ustanawia wspólne ramy dla zgłaszania Komisji danych oraz informacji na temat projektów inwestycyjnych dotyczących infrastruktury energetycznej w sektorach ropy naftowej, gazu ziemnego, energii elektrycznej, w tym energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych i biopaliw oraz projektów inwestycyjnych dotyczących wychwytywania i składowania dwutlenku węgla emitowanego przez te sektory. Wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości UE (druga izba) z dnia 6 września 2012 r.⁵³ - Parlament Europejski przeciwko Radzie Unii Europejskiej stwierdzono nieważność rozporządzenia, natomiast skutki rozporządzenia 617/2010 zostały utrzymane do czasu wejścia w życie w rozsądnym terminie nowego rozporządzenia wydanego na właściwej podstawie prawnej, tj. na podstawie art. 194 ust. 2 TFUE.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 347/2013 z dnia 17 kwietnia 2013 r. w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej, uchylające decyzję 1364/2006/WE oraz zmieniające rozporządzenia (WE) 713/2009, (WE) 714/2009 i (WE) 715/2009⁵⁴. Rozporządzenie weszło w życie 15 maja 2013 r., a stosuje się je od dnia 1 czerwca 2013 r. z wyjątkiem art. 14 i 15, które stosują się od dnia rozpoczęcia stosowania odpowiedniego rozporządzenia w sprawie instrumentu „Łącząc Europę”. Rozporządzenie odnosi się do zatwierdzonego w dniu 26 marca 2010 r. przez Radę Europejską wniosku Komisji dotyczącego wprowadzenia nowej strategii „Europa 2020”. Jednym z priorytetów strategii „Europa 2020” jest osiągnięcie zrównoważonego wzrostu przez wspieranie gospodarki bardziej zasobooszczędnej, bardziej zrównoważonej i bardziej konkurencyjnej. W strategii tej infrastrukturę energetyczną umieszczono na pierwszym planie, jako element inicjatywy przewodniej „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”, podkreślając potrzebę pilnej modernizacji europejskich sieci poprzez połączenia międzysystemowe w skali kontynentu, w szczególności w celu integracji odnawialnych źródeł energii.

Niniejsze rozporządzenie określa wytyczne dotyczące terminowego rozwoju i interoperacyjności priorytetowych korytarzy i obszarów transeuropejskiej infrastruktury energetycznej określonych w załączniku I („Priorytetowe korytarze i obszary infrastruktury energetycznej”). W ramach priorytetowych korytarzy infrastruktury energetycznej wskazano m.in. następujące przedsięwzięcia, dotyczące Polski: połączenia międzysystemowe Północ-Południe w Europie Środkowo-Wschodniej i Południowo-Wschodniej, mające zapewnić ukończenie tworzenia rynku wewnętrznego i integrację energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych; połączenia międzysystemowe między państwami regionu bałtyckiego i poprawa infrastruktury sieci wewnętrznej, odpowiednio, w celu zakończenia izolacji państw bałtyckich i wsparcia integracji rynkowej między innymi dzięki działaniom na rzecz integracji energii wytwarzanej w źródłach odnawialnych w tym regionie; stosowanie inteligentnych sieci (technologii służącej skutecznej integracji zachowań i działań wszystkich użytkowników

⁵² Dz. U. UE. L. 2010. Nr 180 str. 7.

⁵³ Dz. U. UE. C. z 2012 r. Nr 331 str. 2/2.

⁵⁴ Dz. U. UE. L. 2013. Nr. 115 str. 39 ze zm.

podłączonych do sieci elektroenergetycznej, w szczególności wytwarzania dużych ilości energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych lub rozproszonych i reakcji strony popytowej).

*Decyzja Komisji z dnia 15 listopada 2012 r. ustanawiająca Grupę Koordynacyjną ds. Energii Elektrycznej*⁵⁵. Grupa ma za zadanie:

- a) służyć jako platforma do wymiany informacji oraz koordynacji środków polityki w dziedzinie energii elektrycznej, które mają wymiar transgraniczny, oraz do wymiany doświadczeń, najlepszych praktyk i wiedzy specjalistycznej, a także aby wspierać Komisję przy opracowywaniu jej inicjatyw politycznych;
- b) ułatwiać wymianę informacji i współpracę w zakresie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, w tym wystarczalności mocy wytwórczych i stabilności sieci transgranicznych.

*Zalecenie Komisji 2012/148/UE z dnia 9 marca 2012 r. w sprawie przygotowań do rozpowszechnienia inteligentnych systemów pomiarowych*⁵⁶, przedstawia wytyczne dla państw członkowskich w zakresie projektowania i eksploatacji inteligentnych sieci i inteligentnych systemów pomiarowych zapewniających podstawowe prawo do ochrony danych osobowych.

Prawo krajowe

Podstawowym aktem prawnym w dziedzinie energetyki w Polsce jest *ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne*, która określa zasady kształtowania polityki energetycznej państwa, zasady i warunki zaopatrzenia i użytkowania paliw i energii, w tym ciepła, oraz działalności przedsiębiorstw energetycznych, a także określa organy właściwe w sprawach gospodarki paliwami i energią. Celem ustawy jest tworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju kraju, zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, oszczędnego i racjonalnego użytkowania paliw i energii, rozwoju konkurencji, przeciwdziałania negatywnym skutkom naturalnych monopolii, uwzględniania wymogów ochrony środowiska, zobowiązań wynikających z umów międzynarodowych oraz równoważenia interesów przedsiębiorstw energetycznych i odbiorców paliw i energii.

Naczelnym organem administracji rządowej, na podstawie art. 12 *Prawa energetycznego*, właściwym w sprawach polityki energetycznej jest Minister Gospodarki. Zadania Ministra Gospodarki w zakresie polityki energetycznej obejmują:

- przygotowanie projektu polityki energetycznej państwa i koordynowanie jej realizacji,
- określanie szczegółowych warunków planowania i funkcjonowania systemów zaopatrzenia w paliwa i energię,
- nadzór nad bezpieczeństwem zaopatrzenia w paliwa gazowe i energię elektryczną oraz nadzór nad funkcjonowaniem krajowych systemów energetycznych,
- współdziałanie z wojewodami i samorządami terytorialnymi w sprawach planowania i realizacji systemów zaopatrzenia w paliwa i energię,
- koordynowanie współpracy z międzynarodowymi organizacjami rządowymi.

Przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się wytwarzaniem energii elektrycznej, w tym w źródłach odnawialnych z wyłączeniem wytwarzania energii elektrycznej z biogazu rolniczego, przesyłaniem energii elektrycznej lub paliw gazowych, magazynowaniem paliw gazowych, skraplaniem gazu ziemnego lub regazyfikacją skroplonego gazu ziemnego oraz podmioty realizujące lub planujące realizację projektów inwestycyjnych wykonują obowiązek określony

⁵⁵ Dz. U. UE. C. 2012. Nr 353 str. 2.

⁵⁶ Dz. U. UE. L. 2012. Nr 73 str. 9.

w rozporządzeniu Rady (UE, EURATOM) nr 617/2010 poprzez przekazanie Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki informacji dotyczących infrastruktury energetycznej w sektorach gazu ziemnego i energii elektrycznej (art. 9t).

Przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się przesyłaniem lub dystrybucją energii sporządzają dla obszaru swojego działania – na okresy nie krótsze niż 3 lata – plany rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię, uwzględniając miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego albo kierunki rozwoju gminy określone w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (art. 16). Niezbędny zakres przedmiotowy planów określono w art. 16 ust. 3 *Prawa energetycznego*⁵⁷. Projekty planów podlegają uzgodnieniu z Prezesem URE.

Minister właściwy do spraw gospodarki przekazuje do Komisji Europejskiej informacje dotyczące infrastruktury energetycznej w sektorach ropy naftowej, gazu ziemnego, energii elektrycznej, w tym energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, biopaliw oraz dotyczącej wychwytywania i składowania dwutlenku węgla emitowanego przez te sektory będących w obszarze zainteresowania Unii Europejskiej, o których mowa w rozporządzeniu Rady (UE, EURATOM) nr 617/2010 (art. 15e *Prawa energetycznego*).

Przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się przesyłaniem lub dystrybucją paliw gazowych lub energii sporządzają dla obszaru swojego działania plany rozwoju (na okresy nie krótsze niż 3 lata) w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na paliwa gazowe lub energię, uwzględniając miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego albo kierunki rozwoju gminy określone w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (art. 16 ust. lit. 2). Operator systemu elektroenergetycznego sporządza plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną, na okresy nie krótsze niż 5 lat, oraz prognozy dotyczące stanu bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej na okresy nie krótsze niż 15 lat (art. 16 ust. 2a). Projekty planów, o których mowa w ust. 1, podlegają uzgodnieniu z Prezesem Urzędu Regulacji Energetyki (art. 16 ust. 6). Przedsiębiorstwa energetyczne przedkładają Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki corocznie, do dnia 1 marca, sprawozdanie z realizacji planów, o których mowa w ust. 1. (art. 16 ust. 7).

Operator systemu elektroenergetycznego dokonuje co 3 lata oceny realizacji planu, o którym mowa w ust. 2a. Na podstawie dokonanej oceny, operator systemu elektroenergetycznego przedkłada Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki do uzgodnienia zmiany tego planu (art. 16 ust. 8).

Przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się wytwarzaniem energii elektrycznej w źródłach o łącznej mocy zainstalowanej nie niższej niż 50 MW sporządzają prognozy na okres 15 lat obejmujące w szczególności wielkość produkcji energii elektrycznej, przedsięwzięcia w zakresie modernizacji, rozbudowy istniejących lub budowy nowych źródeł oraz dane techniczno-ekonomiczne dotyczące typu i wielkości tych źródeł, ich lokalizacji oraz rodzaju paliwa wykorzystywanego do wytwarzania energii elektrycznej (art. 16 ust. 11).

Przedsiębiorstwo energetyczne, co 3 lata, aktualizuje prognozy, o których mowa w ust. 11, i informuje o tych prognozach Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki oraz operatorów systemów elektroenergetycznych, do których sieci jest przyłączone, z zachowaniem przepisów o ochronie informacji niejawnych i innych informacji prawnie chronionych (art. 16 ust. 12).

⁵⁷ W brzmieniu obowiązującym do dnia 10 września 2013 r. – podobnie jak pozostałe przywołane przepisy z art. 16 *Prawa energetycznego*.

Operator systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego i przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się wytwarzaniem energii elektrycznej przyłączone do sieci przesyłowej przekazują operatorowi systemu przesyłowego elektroenergetycznego lub systemu połączanego elektroenergetycznego informacje o strukturze i wielkościach zdolności wytwórczych i dystrybucyjnych przyjętych w planach, o których mowa w ust. 2a, lub prognozach, o których mowa w ust. 11, stosownie do postanowień instrukcji opracowanej przez operatora systemu przesyłowego elektroenergetycznego lub operatora systemu połączanego elektroenergetycznego (art. 16 ust. 13).

Przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się przesyłaniem lub dystrybucją energii elektrycznej dokonuje aktualizacji planu, o którym mowa w ust. 1, nie rzadziej niż co 3 lata, uwzględniając zmiany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego albo, w przypadku braku takiego planu, zgodnie z ustaleniami zawartymi w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (art. 16 ust. 14).

Art. 24 *Prawa energetycznego* zobowiązuje Prezesa URE do składania ministrowi właściwemu do spraw gospodarki corocznie, w terminie do końca I kwartału⁵⁸, sprawozdania ze swojej działalności, w tym ocenę bezpieczeństwa dostarczania energii elektrycznej, a także przedstawia na żądanie ministra informacje z zakresu swojej działalności.

Rada Ministrów przyjęła w dniu 10 listopada 2009 r. dokument „Polityka energetyczna Polski do roku 2030”, który w załączniku Nr 3 „Program działań wykonawczych na lata 2009–2012” określa działania i sposób ich realizacji dla Ministra Gospodarki, Prezesa URE i PSE.

Istotnym aktem wykonawczym do *Prawa energetycznego* jest *rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego*⁵⁹, Rozporządzenie określa w szczególności:

- 1) kryteria podziału na grupy podmiotów ubiegających się o przyłączenie do sieci;
- 2) warunki przyłączenia do sieci, w tym wymagania techniczne w zakresie przyłączania do sieci urządzeń wytwórczych, sieci dystrybucyjnych, urządzeń odbiorców końcowych, połączeń międzysystemowych oraz linii bezpośrednich;
- 3) sposób prowadzenia obrotu energią elektryczną oraz procedurę zmiany sprzedawcy;
- 4) warunki świadczenia usług przesyłania, dystrybucji energii elektrycznej, prowadzenia ruchu sieciowego, eksploatacji sieci oraz korzystania z systemu elektroenergetycznego i połączeń międzysystemowych;
- 5) zakres, warunki i sposób bilansowania systemu elektroenergetycznego oraz prowadzenia z użytkownikami tego systemu rozliczeń wynikających z niezbilansowania energii elektrycznej dostarczonej i pobranej z systemu;
- 6) zakres, warunki i sposób zarządzania ograniczeniami systemowymi;
- 7) sposób koordynacji planowania rozwoju systemu elektroenergetycznego;
- 8) warunki współpracy pomiędzy operatorami systemów elektroenergetycznych, w tym z innymi przedsiębiorstwami energetycznymi, w zakresie prowadzenia ruchu sieciowego, zarządzania przepływami i dysponowania mocą jednostek wytwórczych oraz postępowania w sytuacjach awaryjnych;
- 9) zakres i sposób przekazywania informacji między przedsiębiorstwami energetycznymi oraz między przedsiębiorstwami energetycznymi a odbiorcami;

⁵⁸ W brzmieniu obowiązującym do dnia 10 września 2013 r. – od dnia 11 września 2013 r. do dnia 30 kwietnia każdego roku.

⁵⁹ Dz. U. Nr 93, poz. 623 ze zm.

10) zakres i sposób przekazywania odbiorcom przez sprzedawcę informacji o strukturze paliw zużywanych do wytwarzania energii elektrycznej sprzedanej przez sprzedawcę w poprzednim roku;

11) sposób informowania odbiorców przez sprzedawcę o miejscu, w którym są dostępne informacje o wpływie wytwarzania energii elektrycznej sprzedanej przez sprzedawcę w poprzednim roku na środowisko, co najmniej w zakresie emisji dwutlenku węgla i radioaktywnych odpadów;

12) parametry jakościowe energii elektrycznej i standardy jakościowe obsługi odbiorców;

13) sposób załatwiania reklamacji;

14) zakres i sposób udostępniania użytkownikom sieci i operatorom innych systemów elektroenergetycznych, z którymi system przesyłowy jest połączony, informacji o:

a) warunkach świadczenia usług przesyłania energii elektrycznej niezbędnych do uzyskania dostępu do sieci przesyłowej, korzystania z tej sieci i krajowego systemu elektroenergetycznego oraz pracy krajowego systemu elektroenergetycznego, w tym w szczególności dotyczących realizacji obrotu transgranicznego, zarządzania siecią i bilansowania systemu, planowanych wyłączeniach jednostek wytwórczych przyłączonych do sieci przesyłowej oraz jednostek wytwórczych centralnie dysponowanych przyłączonych do koordynowanej sieci 110 kV, a także o ubytkach mocy tych jednostek wytwórczych,

b) ofertach bilansujących składanych dla jednostek wytwórczych, o których mowa w lit. a;

15) zakres i sposób informowania odbiorcy przez sprzedawcę o ilości zużytej przez tego odbiorcę energii elektrycznej w poprzednim roku oraz sposób informowania o miejscu, w którym są dostępne informacje o przykładowym zużyciu energii elektrycznej dla danej grupy przyłączeniowej odbiorców, środkach poprawy efektywności energetycznej w rozumieniu ustawy, o której mowa w art. 5 ust. 6c, i charakterystykach technicznych efektywnych energetycznie urządzeń.

Zarządzeniem Nr 40 Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2010 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw Realizacji „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku” utworzono międzyresortowy zespół jako organ pomocniczy Prezesa Rady Ministrów do spraw Realizacji „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku”. Do zadań Zespołu należy w szczególności:

- 1) koordynacja realizacji działań zawartych w „Programie działań wykonawczych na lata 2009–2012”;
- 2) monitorowanie realizacji Polityki energetycznej oraz „Programu działań wykonawczych na lata 2009–2012”;
- 3) przedstawianie propozycji zmian dotyczących sposobu realizacji działań zawartych w „Programie działań wykonawczych na lata 2009–2012”;
- 4) analizowanie strategii rozwoju, w rozumieniu art. 9 pkt 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712 i Nr 157, poz. 1241), i programów rozwoju dotyczących górnictwa węgla kamiennego, sektora gazowniczego, naftowego oraz elektroenergetycznego w zakresie ich zgodności z Polityką energetyczną oraz formułowanie wniosków o ich dostosowanie do systemu zarządzania rozwojem kraju zgodnie z „Załoženiami systemu zarządzania rozwojem Polski” przyjętymi przez Radę Ministrów w dniu 27 kwietnia 2009 r. i „Planem uporządkowania strategii rozwoju” przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 10 marca 2010 r.;
- 5) przedstawianie propozycji inicjatyw w zakresie realizacji polityki energetycznej Polski, w szczególności dotyczących bezpieczeństwa energetycznego, prezentowanych na forum międzynarodowym;

6) monitorowanie i analizowanie bieżącej sytuacji bezpieczeństwa energetycznego państwa oraz przygotowanie zaleceń mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego państwa.

W skład Zespołu wchodzi m. in. jako przewodniczący – Minister Gospodarki lub wyznaczony przez niego sekretarz stanu lub podsekretarz stanu w Ministerstwie Gospodarki.

Przewodniczący Zespołu zwołuje posiedzenia Zespołu z własnej inicjatywy lub na wniosek członka Zespołu, co najmniej raz na dwa miesiące, na które może zapraszać, z głosem doradczym, przedstawicieli:

- 1) organów administracji rządowej;
- 2) organizacji odbiorców przemysłowych paliw i energii oraz organizacji konsumenckich;
- 3) towarzystw, komitetów, stowarzyszeń oraz izb gospodarczych działających w sektorze paliwowo-energetycznym;
- 4) przedsiębiorstw sektora paliwowo-energetycznego;
- 5) spółek prowadzących giełdy energii, operatorów systemów przesyłowych i dystrybucyjnych oraz jednostek naukowych;
- 6) związków zawodowych i organizacji pracodawców;
- 7) ekspertów.

Tryb pracy Zespołu określa regulamin uchwalony przez Zespół na wniosek Przewodniczącego Zespołu.

Przewodniczący Zespołu składa Prezesowi Rady Ministrów sprawozdanie z realizacji zadań, w terminie do dnia 31 marca każdego roku.

Służebność przesyłu. Prawo przedsiębiorcy przesyłowego do zajmowania cudzej nieruchomości przez stanowiące jego własność lub planowane urządzenia przesyłowe i do korzystania z gruntu zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń jest warunkiem prawidłowego i stabilnego funkcjonowania tych przedsiębiorstw – często publicznych operatorów przesyłowych energii elektrycznej⁶⁰. Służebność przesyłu została wprowadzona do kodeksu cywilnego w przepisach stanowiących od art. 305(1) kc do art. 305(4) kc z dniem 3 sierpnia 2008 r. na podstawie *ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw*⁶¹. Celem powyższych przepisów jest uregulowanie stosunków prawnych dotyczących urządzeń przesyłowych między przedsiębiorcami przesyłowymi i właścicielami nieruchomości, na których takie urządzenia znajdują się, oraz ułatwienie dalszych inwestycji w sieci przesyłowe, gdyż służebność taka może być ustanowiona także w odniesieniu do urządzeń dopiero planowanych⁶². Zamiar wybudowania urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 kc powinien być poparty odpowiednim dokumentem (urzędowym lub prywatnym), np. decyzją o ustaleniu lokalizacji celu publicznego (art. 124 ust.1 *ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami*⁶³), decyzją o warunkach zabudowy, umową zawartą z projektantem czy z ewentualnym wykonawcą.

Uprawnionym z tytułu służebności przesyłu jest przedsiębiorca przesyłowy, tj. przedsiębiorca, o którym mowa w art. 43(1) kc prowadzący przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55(1) kc, w którego skład wchodzi urządzenia przesyłowe wymienione w art. 49 § 1 kc.

⁶⁰ Vide – Roman Dżiczek „Służebność przesyłu i roszczenia uzupełniające. Wzory wniosków i pozwów sądowych. Przepisy” wyd. LexisNexis Warszawa 2013 r., str. 9.

⁶¹ Dz. U. Nr 116, poz. 731.

⁶² Vide – Piotr Zapalski artykuł „Służebność przesyłu – czego właściciel nieruchomości może się domagać?” opublikowany w witrynie Lex w dniu 15 stycznia 2012 r.

⁶³ Dz. U. z 2010, Nr 102, poz. 651 ze zm.

Służebność przesyłu określa zakres w jakim przedsiębiorca przesyłowy może korzystać z cudzej nieruchomości, na której znajdują się (lub mają się znajdować) jego urządzenia przesyłowe – wszelkie konstrukcje i instalacje tworzące linie do doprowadzania i odprowadzania m.in. energii elektrycznej oraz inne urządzenia o podobnym przeznaczeniu⁶⁴.

Jeżeli właściciel nieruchomości odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna dla właściwego korzystania z urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 kc, przedsiębiorca może żądać jej ustanowienia za odpowiednim wynagrodzeniem. Z kolei jeżeli przedsiębiorca odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna do korzystania z urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 kc, właściciel nieruchomości może żądać odpowiedniego wynagrodzenia w zamian za ustanowienie służebności przesyłu (art. 305(2) § 1 i 2 kc).

Służebność przesyłu przechodzi na nabywcę przedsiębiorstwa lub nabywcę urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 kc, a wygasa najpóźniej wraz z zakończeniem likwidacji przedsiębiorstwa (art. 305(3) § 1 i 2 kc). Po wygaśnięciu służebności przesyłu na przedsiębiorcy ciąży obowiązek usunięcia urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 kc, utrudniających korzystanie z nieruchomości. Jeżeli powodowałoby to nadmierne trudności lub koszty, przedsiębiorca jest obowiązany do naprawienia wynikłej stąd szkody (art. 305(3) § 3 kc).

Kierownictwo Ministerstwa Gospodarki przyjęło projekt „Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020 r.” oraz zarekomendowało skierowanie dokumentu pod obrady Komitetu Stałego Rady Ministrów. Dokument jest dostępny na stronach BIP MG: <http://bip.mg.gov.pl/files/upload/16479/BEIS.pdf>

Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko (BEiŚ) obejmuje energetykę i środowisko, wskazując m.in. kluczowe reformy i niezbędne działania, które powinny zostać podjęte w perspektywie do 2020 r. Celem strategii jest ułatwianie sprzyjającego środowisku wzrostu gospodarczego w Polsce poprzez zapewnienie dostępu do energii i dostępu do nowoczesnych, w tym innowacyjnych, technologii, a także wyeliminowanie barier administracyjnych utrudniających „zielony” wzrost.

Strategia BEiŚ uszczegóławia zapisy średniookresowej strategii rozwoju kraju (Strategia Rozwoju Kraju 2020 r.) w dziedzinie energetyki i środowiska, z drugiej zaś strony, stanowi ogólną wytyczną dla „Polityki energetycznej Polski do 2030 r.” i „Polityki ekologicznej Państwa” i innych programów rozwoju, które staną się elementami systemu realizacji BEiŚ.

W strategii BEiŚ podano, że aby uzyskać stan trwałego bezpieczeństwa energetycznego należy podjąć ogromny wysiłek inwestycyjny w ramach opisanych poniżej kierunków interwencji:

- Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii;
- Poprawa efektywności energetycznej;
- Zapewnienie bezpieczeństwa dostaw importowanych surowców energetycznych;
- Modernizacja sektora elektroenergetyki zawodowej, w tym przygotowania do wprowadzenia energetyki jądrowej;
- Rozwój konkurencji na rynkach paliw i energii oraz umacnianie pozycji odbiorcy;
- Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii;
- Rozwój energetyczny obszarów podmiejskich i wiejskich.

Kolejny, trzeci już projekt „Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020 r.” z dnia 25 listopada 2013 r. jest na etapie Komitetu Stałego Rady Ministrów.

⁶⁴ Vide – Piotr Zapalski artykuł jw.

Wykaz aktów prawnych

Źródła prawa europejskiego:

1. Traktat Karty Energetycznej oraz Protokół Karty Energetycznej dotyczący efektywności energetycznej i odnośnych aspektów ochrony środowiska, sporządzone w Lizbonie dnia 17 grudnia 1994 r. (Dz. U z 2003 r. Nr 105, poz. 985);
2. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola) (Dz. U. UE.L. z 2010 r. Nr 334, str. 17 ze zm.);
3. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 2003/54 WE (Dz. U. UE. L. z 2009 r. Nr 211 str. 55);
4. Dyrektywa 2005/89/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 stycznia 2006 r. dotycząca działań na rzecz zagwarantowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej i inwestycji infrastrukturalnych (Dz. U. UE. L. z 2006 r. Nr 33 str. 22);
5. Dyrektywa Rady 2008/114/WE z dnia 8 grudnia 2008 r. w sprawie rozpoznawania i wyznaczania europejskiej infrastruktury krytycznej oraz oceny potrzeb w zakresie poprawy jej ochrony (Dz. U. UE. L. z 2008 r. Nr 345 str. 75);
6. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady WE 714/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie warunków dostępu do sieci w odniesieniu do transgranicznej wymiany energii elektrycznej i uchylające rozporządzenie (WE) 1228/2003 (Dz. U. UE. L. z 2009 r. Nr 211 str. 15 ze zm.);
7. Rozporządzenie Rady UE 617/2010 z dnia 24 czerwca 2010 r. w sprawie zgłaszania Komisji projektów inwestycyjnych dotyczących infrastruktury energetycznej w Unii Europejskiej oraz uchylające rozporządzenie (WE) 736/96 (Dz. U. UE. L. z 2010 r. Nr 180, poz. 7) wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości UE (druga izba) z dnia 6 września 2012 r. - Parlament Europejski przeciwko Radzie Unii Europejskiej stwierdzono nieważność rozporządzenia, natomiast skutki rozporządzenia 617/2010 zostały utrzymane do czasu wejścia w życie w rozsądnym terminie nowego rozporządzenia wydanego na właściwej podstawie prawnej, tj. na podstawie art. 194 ust. 2 TFUE. (Dz. U. UE.C. z 2012 r. Nr 331 str.2/2);
8. Rozporządzenie Komisji (UE, EURATOM) Nr 833/2010 z dnia 21 września 2010 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (UE, Euratom) nr 617/2010 w sprawie zgłaszania Komisji projektów inwestycyjnych dotyczących infrastruktury energetycznej w Unii Europejskiej (Dz. U. UE. L. z 2010 r. Nr 248 str. 36);
9. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) 663/2009 ustanawiające program wspomagania naprawy gospodarczej poprzez przyznanie pomocy finansowej Wspólnoty na projekty w dziedzinie energetyki (Dz. U. UE. L. z 2009 r. Nr 200 str. 31 ze zm.);
10. Rozporządzenie Komisji (UE) 838/2010 z dnia 23 września 2010 r. w sprawie ustanowienia wytycznych dotyczących mechanizmu rekompensat dla operatorów działających między systemami przesyłowymi i wspólnego podejścia regulacyjnego do opłat przesyłowych (Dz. U. UE. L. z 2010 r. Nr 250 str. 5);
11. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 347/2013 z dnia 17 kwietnia 2013 r. w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej, uchylające decyzję 1364/2006/WE oraz zmieniające rozporządzenia (WE) 713/2009, (WE) 714/2009 i (WE) 715/2009 (Dz. U.UE. L. z 2013 r. Nr 115 str. 39 ze zm.);

12. Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 1391/2013 zmieniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 347/2013 w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej w odniesieniu do unijnej listy projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania (Dz. U. UE. L. z 2013r. Nr 349 str. 28);
13. Decyzja Komisji z dnia 15 listopada 2012 r. ustanawiająca Grupę Koordynacyjną ds. Energii Elektrycznej (Dz. U. UE. C. z 2012 r. Nr 353 str. 2);
14. Decyzja Komisji z dnia 19 lipca 2012 r. w sprawie ustanowienia rocznych wykazów priorytetów do celów opracowywania kodeksów sieci i wytycznych na rok 2013 (Dz. U. UE. L. z 2012 r. Nr 192 str. 32);
15. Decyzja Komisji 1364/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 września 2006 r. ustanawiająca wytyczne dla transeuropejskich sieci energetycznych oraz uchylająca decyzję 96/391/WE i decyzję 1229/2003/WE (Dz. U. UE. L. z 2006 r. Nr 262 str. 1 ze zm.) – uchylona z dniem 1 stycznia 2014 r.;
16. Zalecenie Komisji 2012/148/UE z dnia 9 marca 2012 r. w sprawie przygotowań do rozpowszechnienia inteligentnych systemów pomiarowych (Dz. U. UE. L. z 2012 r. Nr 73 str. 9).

Źródła prawa polskiego:

1. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz. U. z 2012 r., poz. 1059 ze zm.);
2. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2014 r. poz. 121);
3. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 ze zm.);
4. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 stycznia 2003 r. w sprawie harmonogramu uzyskiwania przez odbiorców prawa do korzystania z usług przesyłowych (Dz. U. Nr 17, poz. 158);
5. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 kwietnia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad stwierdzania posiadania kwalifikacji przez osoby zajmujące się eksploatacją urządzeń, instalacji i sieci (Dz. U. Nr 89, poz. 828 ze zm.);
6. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego (Dz. U. Nr 93, poz. 623 ze zm.);
7. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 11 sierpnia 2000 r. w sprawie przeprowadzania kontroli przez przedsiębiorstwa energetyczne (Dz. U. Nr 75, poz. 866);
8. Obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 21 grudnia 2009 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2030 r. (M.P. z 2010 r. Nr 2, poz. 11);
9. Zarządzenie Nr 40 Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2010 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw Realizacji „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku” (M.P. z 2013 r. poz. 694);
10. Zarządzenie Nr 19 Prezesa rady Ministrów z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie Zespołu do spraw Polityki Bezpieczeństwa Energetycznego (M.P. Nr 17, poz. 185) – obowiązywało w okresie od 26 lutego 2008 r. do dnia 14 czerwca 2010 r.;
11. Zarządzenie Nr 39 Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2010 r. w sprawie zniesienia Zespołu do spraw Polityki Bezpieczeństwa Energetycznego (M.P. Nr 45, poz. 635);

Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej
6. Rzecznik Praw Obywatelskich
7. Wiceprezes Rady Ministrów Minister Gospodarki
8. Wiceprezes Rady Ministrów Minister Infrastruktury i Rozwoju
9. Minister Skarbu Państwa
10. Sejmowa Komisja do Spraw Kontroli Państwowej
11. Sejmowa Komisja Skarbu Państwa
12. Sejmowa Komisja Gospodarki
13. Sejmowa Komisja Nadzwyczajna do spraw energetyki i surowców energetycznych
14. Senacka Komisja Gospodarki Narodowej
15. Prezes URE

Warszawa, *14 kwietnia* 2014 r.

BDG-III-0911-25/*10*/13
BDG/ *933* /14

Pan
Krzysztof Kwiatkowski
Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

Szanowny Panie Prezede,

Stosownie do przekazanej w dniu 2 kwietnia 2014 r. *Informacji o wynikach kontroli funkcjonowania i bezpieczeństwa elektroenergetycznych sieci przesyłowych*, na podstawie art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2012 r. poz. 82, z późn. zm.) pragnę odnieść się do zapisów Najwyższej Izby Kontroli w zakresie sprawowania nadzoru przez Ministra Gospodarki nad Prezesem Urzędu Regulacji Energetyki.

W okresie objętym kontrolą, tj. od 2009 r. do I półrocza 2013 r. nadzór nad Prezesem Urzędu Regulacji Energetyki sprawował Minister Gospodarki. Z dniem 11 września 2013 r. kompetencje w powyższym zakresie zostały przeniesione na Prezesa Rady Ministrów na podstawie art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 26 lipca 2013 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 984).

Zawarte w *Informacji* na str. 14 w pkt 3.1.1 następujące sformułowania: „*Minister Gospodarki ponadto nadzoruje Prezesa URE, (...)*”, „*Prezes Urzędu Regulacji Energetyki, nadzorowany przez Ministra Gospodarki, (...)*” mogą wprowadzać odbiorcę w błąd.

Mając na uwadze rzetelny opis stanu faktycznego oraz prawnego, proponuję doprecyzowanie *Informacji* w powyższym zakresie.

Z poważaniem

MINISTER
Z up.
Jerzy W. Piłsudski
PEŁNOMOCCNY WYKONAWCA DO SPRAW
DEREGULACJI GOSPODARCZYCH
SEKRETARZ STANU

OPINIA

Prezesa Najwyższej Izby Kontroli

do stanowiska Ministra Gospodarki do *Informacji o wynikach kontroli*
funkcjonowania i bezpieczeństwa elektroenergetycznych sieci przesyłowych

Dziękuję za przekazaną uwagę dotyczącą zmiany w sprawowaniu nadzoru nad Prezesem Urzędu Regulacji Energetyki. Podzielam zdanie Ministra Gospodarki, że w okresie objętym kontrolą nadzór nad Prezesem URE sprawował Minister Gospodarki, natomiast od dnia 11 września 2013 r. nadzór jest sprawowany przez Prezesa Rady Ministrów. Zapis w *Informacji o wynikach kontroli* w pkt 3.1.1. został odpowiednio doprecyzowany.

z up.

WICEPREZES
Najwyższej Izby Kontroli
Marian Cichosz